СОВЕТ ЭХЭНЭР—ЗАМБУУЛИНАЙ ЗАМДА!

Түрүүшын эхэнэр космонавт Валентина ТЕРЕШКОВАДА—алдар соло!

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★

Валерий Федорович БЫКОВСКИЙ.
ТАСС-ай фотохронико.

Валентина Владимировна ТЕРЕШКОВА.
Фототелеграфаар абтаһан зураг.

ТАСС-ай мэдээсэл

Замбуулинай «Восток-6» онгосо 1963 оной июниин 16-да Москвагай сагаар 12 час 30 минутада Советскэ Союзда табигдажа, Газарые тойрон дабшаха замда гаргагдаа. Энэ онгосые дэлхэй дээрэ анха түрүүнээ эхэнэр—Советскэ Союзай эрхэтэн космонавт нүхэр Валентина Владимировна Терешкова жолоодоно.

Замбуулинай дайда соогуур ниидэлгэ хэхэдэ элдэб ушарнуудай хүнэй бэедэ ямараар нүлөөлдэг байһые шэнжэлэлгэ тус ниидэлгын үедэ үргэлжэлүүлэгдэхэ, тэрэ тоодо эрэ хүнэй болон эхэнэрэй бэедэ эдэ ушарнуудай ямараар нүлөө үзүүлдэг байһыень сасуулан үзэжэ шэнжэлгэ хэгдэхэ, медико-биологическа шэнэ шэнжэлэлгэнүүд үнгэргэгдэхэ, нэгэн доро зэргэ ниидэжэ ябаһан замбуулинай онгосонуудые жолоодохо оньһо түхеэрэлгэнүүд улам нарижуулан һайжаруулагдаха байна.

Хараалагдаһан зорилгонуудта зохилдуулан, «Восток-6» онгосо замбуулинай «Восток-5» гэжэ онгосын замдаа ниидэжэ ябаха үедэ табигдаһан байна. Тус онгосо 1963 оной июниин 14-дэ Советскэ Союзда табигдаа һэн.

Советскэ «Восток-5», «Восток-6» гэжэ замбуулинай онгосонууд мүнөө үедэ замбуулинай дайда соогуур нэгэн доро зэргэ ниидэжэ ябана. Тэдэнние Советскэ Союзай эрхэтэд: нүхэд Валерий Федорович Быковский, Валентина Владимировна Терешкова жолоодоно.

«Восток-6» онгосо-одон урид хараалагдаһанда дүтэрхы замаар дабшажа ябана. Даб дээрэхи мэдээнэй ёһоор «Восток-6» онгосо-одон Газарые 88,3 минутын турша соо тойроно, газарай нюруунһаа эгээн дүтэнь (перигей) 183 километртэ, эгээн холонь (апогей) 233 километртэ, экваторһаа 65 тухай градус һөөлжүүгээр ниидэнэ. Замбуулинай «Восток-6» онгосотой хоёр талын таһалгаряагүй радиохолбоон байгуулагданхай.

Онгосые замда гаргаха үеые, тиигээд газарай татасаһаа гаража дэгдэн хөөрэлгые космонавт нүхэр Валентина Владимировна Терешкова гэмгүй һайнаар тэсэжэ гараа. Нүхэр Терешковагай бэе яһала һайн.

Космонавт нүхэр Терешкова 20,006 болон 143,625 мегагерцэй долгинууд дээрэ өөрынгөө дамжуулгануудые хэнэ.

19,995 мегагерцэй долгинууд дээрэ хүдэлдэг «Сигнал» гэжэ передатчик онгосо дээрэ мүн лэ бии.

«Восток-5» болон «Восток-6» гэжэ замбуулинай онгосонуудай хоорондо хоёр талын холбоон байгуулагдаа.

«Восток-5» болон «Восток-6» гэжэ замбуулинай онгосонууд дээрэхи бүхы оньһо түхеэрэлгэнүүд һайнаар хүдэлнэ.

Нэгэн доро зэргэ ниидэлгэ тухай мэдээсэлнүүд Советскэ Союзай бүхы радиостанцинуудаар дамжуулагдаха.

Совет космонавтнууд Валерий Быковский Валентина Терешкова хоёрой хамтын ниидэлгын шэнэ үдэр эхилбэ. Июниин 17-до Москвагай сагаар үглөөнэй 8 часта замбуулинай «Восток-5» онгосо газарые 45 дахин тойробо, замбуулинай «Восток-6» онгосо газарые 14 дахин тойробо.

Валентина Терешкова үглөөнэй 6 час 10 минутада һэреэд, газартай холбоогоо һэргээжэ, һайнаар унтааб, бэем эрхим һайн гэжэ мэдээсэбэ. Унтажа байхадань шуһанайнь сохисые телеметрическэ системын туһаламжаар ходо шалгажа байгаа. Энээнэй ёһоор һайнаар унтаа, минута соо 52—54 дахин һудалынь сохижо байба. Үглөөнэй 7 час 30 минутада Валерий Быковский хүхюун дорюун, согтой залитай һэреэд байба. Унтажа байхадаа минута соо 46—50 дахин һудалынь сохижо байгаа. Эдэ хоёр космонавтнууд физическэ упражненинүүдые хээд, хүдэлмэриингөө үдэр эхилжэ, ниидэлгынгээ даабари дүүргэжэ оробо.

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

40-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№142 (10203) | 1963 оной июниин 18, вторник | Сэн 2 мүнгэн

...лхэй дээрэхи түрүүшын эхэнэр космонавт

...Владимировна Те-
...лхэй дээрэхи ту-
...эр космонавт —
...бластиин Тутаев-
...Масленниково тос-
...до түрэһэн юм.
...нь колхоздо трак-
...лдэг, эхэнь бүд
...приятиин хүдэл-
...аа.
... бүри арбан до-
... байхадаа ажал
...айгаа. Тэрэ Ярос-
... заводто хүдэлөө.
... техническэ хэ-
...хэдэг «Красный
... заводто хүдэлдэг
...эһэнь, мүн эгэшэнь
... бшуу. Энэ дура
...онюуша басаган
...е оролдолгот бай-
...аранхүйгөөр хү-
...залуушуулай һур-
...ь заочно текстильнэ техникумдэ тэрэ һураа. Тус техникумые 1960 ондо дүүргэхэдээ, хлопок ээрэлгын талаар техник-технологой мэргэжэлтэй болоһон байна.

Комбинадта хүдэлжэ байхадаа, Валя комсомолдо ороһон байгаа. 1962 онһоо тэрэ партиин гэшүүн юм. Ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг, үйлэдбэри дээрэ шалгардаг энэ басаганда предприятиин залуушуул хүндэтэйгөөр хандадаг байгаа. ВЛКСМ-эй «Красный перекоп» комбинадтахи комитедэй секретаряар тэрэнние 1960 ондо комсомолшууд һунгаа һэн. Валентина комсомолой Ярославска областной комитедэй гэшүүн юм.

Валиин дурладаг парашютна спорт космонавт болохо хэрэгтэнь тэрээндэ туһалаа. 1959 онһоо эхилэн Ярославска аэроклубай дэргэдэ тус спорт хэдэг болоһон байгаа. Тэрэ өөрынгөө предприятида парашютна спортын кружогые хүтэлбэрилдэг һэн. Валя парашюдаар 126 дахин һүрэжэ бууһан байна. Парашютна спортын талаар нэгэдэхи разрядтай. Космонавтнуудай һургуулида һурахадаа младша лейтенантын нэрэ зэргэтэй болонхой.

Нүхэдэйнгөө дунда Валентина Терешкова хүндэтэй болохо ёһоороол болонхой. Ажал хэрэгтэ хандалгын талаар, өөрынгөө бүхы ябадалай талаар Валентина һайн жэшээ харуулдаг, олониитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаададаг, ехээр хүдэлдэг, тэрэ комсомолой эхин организацийн бюроһой гэшүүн юм.

Тэрэнэй эхэ, аха болон эгэшэ Ярославльда ажаһуудаг. Эхэнь — Елена Федоровна 1956 он хүрэтэр «Красный перекоп» комбинадта хүдэлдэг байһан аад, мүнөө пенсидэ гаранхай. Ахань Владимир Владимирович шофероор хүдэлдэг, эгэшэнь — Песецкая Людмила Владимировна «Красный перекоп» комбинадта бүд нэхэгшээр хүдэлнэ. Эсэгэнь фронт дээрэ наһа бараһан байгаа.

(ТАСС).

Ц. РЫГЗЕНОВ

...улинай ...хи дуун

...НАВТ В. Ф.
...КОВСКИДО
...рин улам дээрэ
...арабалши дахин,
Быковский.
...соһон
... хурмаста дэлхэй
...һа
...вскиин зүрхөөр.
...нхы
... океан соо
...ние
...лши, Быковский.
...бэрсэгөө
...нсойлгон хараха
... хүл доро
...түрүүлһэн
...лши, Быковский.
... байгаалиин
... долгин соогуур
...н амидаралай
... сууряа хүргөөд,
...эмсын
...үүдые диилэбэш,
Быковский.

...л зууһан
... ракетын
...йһан, уйлаһан
... бэшэ дуунинь
...эй задаралга,
...одолой бэдэрэлгэ
... cooһоонь
... дэлбэшэнэ.
...уданги
...гиш Быковский
...бэрсэгэй
...ханние харабаш
... бүхыдэнь.

ТАСС-ай мэдээсэл

Советскэ онгосо-одонууд нэгэн доро зэргэ ниидэлгээ үргэлжэлүүлһээр. Июниин 16-най 22 часта «Восток-5» онгосо газарые 38-дахяа тойрохоёо, тиихэдэ «Восток-6» онгосо долоодохёо тойрожо ябана. Июниин 16-да «Восток-5» онгосо газарай нюруунһаа эгээн дүтэнь 168,4 километртэ, эгээн холонь 208,3 километртэ ниидэжэ, газарые 88,06 минутын турша соо тойродог байба.

Тодологдоһон мэдээнэй ёһоор «Восток-6» онгосо газарай нюруунһаа эгээн дүтэнь 181 километртэ, эгээн холонь 231 километртэ ниидэжэ, 88,3 минутын туршада газарые тойроно.

Космонавтнууд Валерий Быковскиин, Валентина Терешковагай бэе яһала һайнууд. «Восток-5», «Восток-6» онгосо-одонуудай бүхы оньһо түхеэрэлгэнүүд һайнаар хүдэлнэ. «Восток-5» онгосын кабина соохи температура цельсеэр 16 градус, давлени—мүнгэнэй уһанай столбын 780 миллиметр, шиигынь — 60 процент болоно. Тиихэдэ «Восток-6» онгосын кабина соохи температура цельсеэр 20 градус, давлени мүнгэнэй уһанай столбын 754 миллиметр, шиигынь 34 процент болоно.

Телевизионно сеанснуудай нэгэнэй үедэ Валерий Быковский уялаагаа тайлажа һууриһаа сүлөөрөөд, онгосынгоо кабина соо дэгдэн хөөрэжэ ябаа. Нүгөөдэ телевизионно сеансын үедэ тэрэ обедлэжэ байгаа. Гэрэнэй хаяшан гээд эдеэлжэ, уһа уужа байһые телевизореэр харагшад ажаглажа шадаха байгаа бшуу. Шараһан тугалай мяхан, сагаан хилээмэн, худхамал ээзгэй, үхэр нюдэнэй шүүһэн болон витаминна үрилнүүдһээ обедынь бүридэһэн байгаа.

Космонавтнууд Быковскиин, Терешковагай сүүдхын ондо ондоо сагта—15 часта болон 12 час 30 минутада ниидэлгээ эхилһэн дээрэһээнь, тэдэнэй хүдэлмэриин үдэрэй гурим хоёр тухай часаар алгасалдана.

„МАНАЙ ХҮБҮҮНЭЙ НИИДЭЛГЫН ҮЕЫНХИ ШЭНГЕЭР СЭДЬХЭЛЭЭ ХҮДЭЛГЭЖЭ БАЙНАБДИ"

В. Быковскиин түрэлхидтэ Ю. Гагаринай, Г. Титовой, П. Поповичой түрэлхидэй эльгээһэн телеграммануud.

МОСКВА, июниин 15. (ТАСС-ай корр.). Клавдия Ивановна, Федор Федотович Быковскиинхидой—космонавт табанай эхэ, эсэгын нэрэ дээрэ ороной элдэб нютагуудһаа эдэ үдэрнүүдтэ таһалгаряагүйгөөр телеграммануud ерэнэ.

Юрий Гагаринай, Герман Титовой, Павел Поповичой түрэлхид хабни халуун телеграммануудые Быковскиинхидто эльгээгээ. Анна Тимофеевна, Алексей Иванович Гагаринууд Гжатскһаа иигэжэ бэшэнэ:

«Замбуулинай дайда соогуур танай хүбүүнэй баатарлиг ниидэлгэ хэжэ байһантай дашарамдуулан амаршалнабди. Элүүр мэндэ һуухыетнай хүсэнэбди». Алтайн хизаарай Полковниковоһоо Александра Михайловна, Степан Павлович Титовууд, Украинадахи Үзин городто Феодосья Касьяновна, Роман Перфильевич Поповичууд баярай телеграммануудые эльгээгээ.

...дээрэмнай баяр

...—совет эхэнэр-
...э алтан хуудаһа
...Младша лейтенант
...Владимировна Те-
...лхэй дээрэхи ту-
...р космонавт. Зам-
...а руу эхэнэр кос-
...дэлгэ бүхы хүн ту-
...дьхэл зүрхэ до-
...кэ баяр дээрэмнай
...а баяр асарагдаба.
...подполковник Вале-
...вич Быковскитой
...йда соогуур нэ-
...р хүнэй ниидэжэ ябаһан ушар совет эрдэм, наукын толотомо амжалта мүн.

Табадахи, зургаадахи космонавтнуудай ниидэһэндэ баясажа, омогорхожо байһан бидэ, Борьёогой хонишод ажалайнгаа амжалтые улам арьбадхахын тула бүри ехэ оролдолго гаргахаар зоригжооо́бди. Манай отара энэ жэл 100 хонин бүриһөө 105 хурьга абаад, бурин бүтэнөөр түлжүүлжэ байна. Ойрын үдэрнүүдтэ отарынгаа хонидой нооһо хайшалхамнай. Тус бүриһөөнь 3,3 килограмм нооһо абаха түсэбтэйбди.

Отарынгаа хонидые саг соонь ороондо оруулжа, нэгэшье толгойень һубайруулхагүй, хонидой ерэхэ үбэлжэлгэ эрхимээр үнгэргэхын тулада тэжээл һайнаар бэлэдхэхэ зорилго колхозниудай урдаа табина.

Г.-Ц. Цыремпилова,
РСФСР-эй Верховно Соведэй депутат, Зэдын «Коммунизм» колхозой хонишон.

Хубитамнай байха зэргэтэй

Замбуулинай захагүй дайда руу совет эрхэтэн Валерий Быковскиин ниидэһэн тухай радиогоор анха түрүүн дуулахадаа баясахын ехээр баясажа байтараа, гэнтэ бүришье гайхалтай һонин мэдээсэл — шадитэ онгосые совет эхэнэрэй жолоодожо гараһан тухай соносожо, бүришье ехээр омогорхобоб. Нитэжэ хүн түрэлтэнэй түүхэдэ баһа нэгэ шэнэ хуудаһа нээбэбди, хүрэнгэтэ ямаршье гүрэнэй хүсэжэ бирахагүй гаһар ехэ амжалта түйлабабди, эрхэ сүлөөтэ совет эхэнэрэй ямаршье гайхамшаг баатаршалга хэжэ шадаха байһание дахяад гэршэлэн элирхэйлбэбди. Имэл ха юм даа, коммунизм байгуулжа байгаа түрэл һайхан оромнай!

Теэд Эхэ оронойнгоо түйлалтануудые харахадаа ганса баясаад, бахархаад лэ ябажа болохогүй. Харин энэ түйлалтануудта ямар хубитаяа оруулһан, оруулха тухайдаа бодожо үзэхэ ёһотойбди.

Би хабарай тарилгын үедэ тракторта хүдэлөөб. Хахалалга, борнойлго гэхэ мэтые хэлсээб. Түсэбөө дунда зэргээр 120—150 процент дүүргэжэ ябаа һэмбди. Энэмни космонавтнуудай түйлаһан амжалтада багаханшье хубита боложо ороо гэжэ һанахадаа, сэдьхэлни баяр жаргалаар халина.

Н. Банзаракцаев,
Погранична совхозой 2-дохи отделениин тракторист.

Бүри ехэ һү һаахаб

Замбуулинай гүн руу анха түрүүшынхеэ эхэнэр хүнэй — совет эхэнэрэй зорижо гараһан тухай эгээл ажалдаа байтарни хани нүхэдни ерэжэ, хүхюу баяртайгаар дуулгаба... Валерий Быковскиин ниидэһэн тухай урда үдэрынь дуулаһан байгааб... Баярлаал гээшэб, юу хэлэхэб! Энэ шэнэ үе сагай баатаршалга маанадые улам һайнаар, улам эршэмтэй шударгыгаар ажаллахыемнай уялгална.

Би мүнөө үедэ Сагаан нуурай фермэдэ һаалишанаар хүдэлнэб. Сүүдхэдөө үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 9 литр һү һаана гээшэб. Теэд энэмни һанаһанда үшөөл хүрэнэгүйл даа. Түрүү онол арга хэрэглэжэ, үнеэдэйнгээ адуулга бүри һайнаар эмхидхэжэ, һү һаалгаяа улам дээшэлүүлхын хойноһоо тэмсэжэ байнабди.

Ц. Жигжитцыренова,
Чисаанын совхозой 2-дохи отделениин һаалишан.

...арадуудта

...и дээгүүр ниидэн
... летчик-космонавт
...кий замбуулинай
... онгосо дээрэһээ
...ма дамжуулаа:
...уратай американ
...е хүсэнэб.

(ТАСС).

Марксистско-ленинскэ үзэл суртал илан мандана

Коммунизм үргэн далайсатайгаар байгуулха үедэ хэгдэхэ соёл сурталай хүдэлмэриин зорилгонуудые КПСС-эй ЦК-гай мүнөөдэр нээгдэхээ байһан Пленум зүбшэн хэлсэхэнь. Энэ хадаа манай партиин ажабайдалдахи ехэ ушар болохо байна.

Агууехэ Ленинэй захяануудые дүүргэдэг Коммунис парти олониитын ушар ёһо мэдэлгые дээшэлүүлхэ тухай, бүхы ажалшадые дээдэ зэргын һайн һайхан бодолтойгоор, коммунизмын хэрэгтэ хизаарлашагүй үнэн сэхэ байдагаар хүмүүжүүлхэ тухай эсэшэ сусашагүй оролдолго гаргадаг.

Коммунис парти хадаа өөрынгөө бүхы ажал ябуулгын түхэл маягые болон онол аргануудые саг үргэлжэ нарижуулан һайжаруулдаг, шадамараар хүгжөөдэг байха юм. Промышленность, барилга болон хүдөө ажахые партийна талаар хүтэлбэрилгые шэнэдхэн хубилгаһанай һүүлээр соёл сурталай хүдэлмэриин зорилгонууд КПСС-эй ЦК-гай Пленум дээрэ зүбшэгдэхэ ёһоороол зүбшэгдэхээ байна.

КПСС-эй XXII съездһээ хойшо партиин Центральна Комитет бүхы соёл сурталай хүдэлмэри саашадань һайжаруулха талаар шухала хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлээ. Пленумэй нээгдэхын урдуур соёл сурталай эмхи зургаануудай хүдэлмэри шэнэдхэн табигдаа, соёл сурталай хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөнүүд нютаг нютагуудта (зононуудта) болоо, советскэ соёл культурын хүдэлмэрилэгшэдтэй парти, правительствын хүтэлбэрилэгшэд уулзаа.

Коммунис байгуулалтын бодото хэрэгэй талаар партиин шэнэ зорилгонуудые КПСС-эй Пленум зүбшэн хэлсэхэ. Тэгшэ бэрхээр болбосорһон, дээдэ зэргын һайн һайхан үзэл бодолтой, коммунизмын аша туһада ажалай габьяа гаргахаар бэлэн байдаг шэнэ хүнүүдые хүмүүжүүлхэ шэнэ эрхэ байдал болон зорилгонуудта тааралдуулан, КПСС-эй ЦК-гай Пленум хадаа партиин соёл сурталай хүдэлмэриин дэлгэрэнгы программа зохёохо байна. Коммунизмын үзэл сурталай дабагдашагүй, бүгэдые илагша хүсые КПСС-эй ЦК-гай Пленум дахяад эли тодоор харуулхал.

Совет засагай тогтоһонһоо хойшонхи үе соо олониитые хүмүүжүүлхэ талаар Коммунис партиин саг үргэлжын хүдэлмэри хэһэнэй ашаар хүнүүдэй ухаан бодолдо ёһотойл хубилалта болоо, общество дотор марксистско-ленинскэ үзэл бодол хүсэдөөр илан мандаа. Арадай ухаан бодолдо, соёл культурада хубисхал хэхэ гээшэ партиин тон бэрхэтэй, тон ехэ зорилгонуудай нэгэн байһан юм. Манай ороной арадууд социалис байгуулалтын замда ороходоо, түүхэтэ хүгжэлтын элдэб ондо ондоо шатануудта байгаа. Тэдэнэй нилээд олониинь капиталис хүгжэлтын шатые алгасан гаража, феодализмһаа социализмда дамжан орохо ушартай болоһон байгаа бшуу. Буряад арад иимэ замаар ябажа гараа.

Коммунис парти соёл сурталай хүдэлмэриин олон хүсэтэ арга зэбсэгүүдтэй. Тэдэнэй тоодо пропаганда, агитаци, хэблэл, радио, клубууд, Культурын ордонууд, кино, театрнууд, искусство, литература, һургуулинууд, дээдэ һургуулинууд, манай бүхы бодото байдал, коммунизмын аша туһын түлөө хэгдэдэг ажал хүдэлмэри оролсоно.

Нютагай партийна организацинууд партиин дайшалхы, габшагай отрядууд болоно. Эдэнэр олониитын дунда байдаг дээрэһээ парти болон арадай нэгэдэлые хангана гээшэ. Ажалшадые хүмүүжүүлхэ, коммунис байгуулалтын зорилгонуудые шиидхэлгэдэ тэдэнние элсүүлэн эмхидхэхэ талаар нютагай организацинууд олон янзын, үрэ ехэтэй ажал ябуулга эрхилнэ. КПСС-эй XXII съездһээ хойшо партийна организацинуудай соёл сурталай хүдэлмэри бүри тодорхой, зорилго хүсэнги болоо. Пропагандистска болон ниитэ политическэ хүдэлмэри ажабайдалтай бүри нягта холбоотойгоор ябуулагдадаг боложо байна. Тиихэдэ ганса нэгэн хүндэ һүгэдэн шүтэлгын хорото хойшолонгууд бологшо удхынь абангүйгөөр хооһоор сээжэлдэхэ, нэгэн адляар хандаха, хуушан үзэл болон өөрын һанаа баримталха ябадал тус хүдэлмэриһөө эрид шууд зайсуулагдажа байнхай.

Манай областной партийна организацида соёл сурталай хүдэлмэри шэнэдхэн табигдаа. Политическэ гэгээрэлэй талаар һуралсалай жэлэй дүнгүүд юу харуулнаб гэхэдэ, политическэ гэгээрэлдэ коммунистнууд болон партийна бэшэ хүнүүд үнэхөөрөөл олоор хабаадана. Кружогууд, политһургуулинууд болон семинарнуудта үнгэрэгшэ жэлдэ 66,9 мянга гаран хүн һураа, 3166 пропагандист һуралсалые хүтэлбэрилөө. Гадна 28 мянган хүнэй дунда элдэб янзын ойлгууламжын хүдэлмэри хэгдэдэг байгаа.

Партийна организацинуудай соёл сурталай хүдэлмэридэ олониитын хүсэн бүри ехээр хэрэглэгдэдэг болоо. 3 мянга гаран лекторнууд, научна болон политическэ эрдэм дэлгэрүүлхэ бүлгэмэй гэшүүд республика дотор олониитынгээ уялга дүүргэн лекцинүүдые уншадаг, политическэ гэгээрэлэй 76 кабинет олониитын хүсөөр хүдэлнэ. Предприятинуудта, колхоз, совхозуудта штатна хүдэлмэрилэгшэдгүй библиотекэнүүд, клубууд хүдэлдэг.

Партийна организацинууд соёл сурталай хүдэлмэридэ литература, искусствын хүдэлмэрилэгшэдые эдэбхитэйгээр хабаадуулдаг болоо, тэдэнэр өөһэдынгөө ажал ябуулгые ажабайдалтай бүри һайн холбоотойгоор эрхилдэг боложо байна. Һүүлэй жэлнүүдтэ литература, искусствын хэдэ хэдэн удха һайнтай зохёолнууд байгуулагдажа, хүн зондо соёл сурталай талаар һайн нүлөө үзүүлнэ. Һуралсалай газарнуудта общество тухай наукануудые зааха хүдэлмэри шэнэдхэн табигдаа.

КПСС-эй ЦК-гай Пленумдэ бэлэдхэхэ зуураа, партийна организацинууд соёл сурталай эмхи зургаануудай хүдэлмэрие шүүмжэлхы ёһоор шэнжэлнэ, горитой дутуунуудые элирүүлнэ. Гол дутуунуудынь гэхэдэ, соёл сурталай хүдэлмэриин нүлөөн үшөөл һула байһаар. Кружогууд болон семинарнуудай, лекцинүүд болон элидхэлнүүдэй тоо дээрэһээ хаража үзэбэл, энэ хүдэлмэри бараг һайнаар табигданхай гэжэ һанахаар байдаг. Теэд предприяти, совхоз гү, али колхоз өөһэдынгөө үмэнэ табигдажа байһан зорилгонуудые ямараар дүүргэнэб гэжэ хаража үзэбэл ехэ дутуунууд элирдэг. Иимэ ушар Онохойн совхозой, 154-дэхи трестын 2-дохи СМУ-гай. болон бусад партийна организацинуудта үзэгдэнэ.

Соёл сурталай хүдэлмэриин зарим партийна организацинуудта мүнөө хүрэтэр тоогдодоггүй байһаниинь гайхалтай. Ажахынууд болон эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд соёл сурталай хүдэлмэридэ хабаадуулагданагүй. Мүн энэ хүдэлмэридэ колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдые болон мэргэжэлтэдые Хориин хүдөөгэй партийна комитет һулаар хабаадуулна. Соёл сурталай хүдэлмэриин асуудалнууд тус партийна комитедэй бюрогой заседанинууд болон пленумууд дээрэ үсөөнөөр зүбшэн хэлсэгдэдэг. Соёл сурталай хүдэлмэридэ иимээр хандаһанһаа уламжалан, зунай үедэ совхоз, колхозуудай хүдэлмэрилэгшэдэй полинууд дээрэ, зунай бэлшээринүүдтэ хододоо байхадань тэдэнэй дунда агитационно-ойлгууламжын хүдэлмэри һулаар ябуулагдана, соёл культурын талаар хангалга мүн лэ муугаар табигданхай байдаг.

Зорилго юуб гэхэдэ, соёл сурталай хүдэлмэридэ бии байһан дутуунуудые болон тэдэнэй тодорһон шалтагаануудые хүсэдөөр элирүүлхэ, энэ хүдэлмэрие мүнөө үе сагай эрилтэнүүдтэ тааруугаар табиха хэрэгтэй. Энэ талаар партийна организацинуудта КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленум, тэрэнэй шиидхэбэринүүд туһалха байна.

Коммунистнууд болон бүхы ажалшад Центральна Комитедэй Пленумэй хүдэлмэриин хойноһоо үгаа ехэ һонирхолтойгоор ажаглан хаража байхал. Пленумэй материалнууд болон шиидхэбэринүүд марксистско-ленинскэ теориие баяжуулха, соёл сурталай хүдэлмэри бүри һайнаар табиха зам болон онол аргануудые заажа үгэхэ, соёл сурталай талаар түгэлдэр зэбсэгээр партийна организацинуудые, бүхы коммунистнуудые хангаха.

Марксистско-ленинскэ үзэл сурталай, коммунизмын агууехэ үзэл сурталай илан мандажа байһыень КПСС-эй ЦК-гай Пленум дахяад эли тодоор харуулхал.

Шиидхэгдэмээр болоһон шухала асуудал

Худөөгэй соёл болбосоролой гуламтануудта—олоной анхарал

Худөө нютагуудта соёл сурталай, болбосоролой хүдэлмэриин хангалтагүйгөөр эрхилэгдэдэг байһые үшөө нэгэ баримтаар гэршэлэе.

«Коммунизмын илалта түйлахын түлөө тэмсэлдэ соёл сурталай хүдэлмэри өөри хүсэтэй эрхэ нүхэсэлынь болоно байна... Бүхы ажалшадые дээрэ зэргын һайн һайхан үзэл бодолтой ба коммунизмын хэрэгтэ үнэн байхаар, ажалда ба ниитын ажахыда коммунис ёһоор хандадаг байхаар хүмүүжүүлхэ, буржуазна үзэл бодолой ба заншалай үлэгдэлнүүдые гүйсэдөөр усадхаха, хүниие али бүхы талаарнь тэгшэ бэрхээр болбосоруулан ургуулха, ухаан сэдьхэлэй культурын бодото баялигуудые байгуулха гээшэ соёл сурталай хүдэлмэридэхи мүнөө үеын гол зорилго мүн гэжэ парти тоолоно» гээд, КПСС-эй шэнэ Программа соо айхабтар хурса удхатайгаар бэшэгдэнэ.

Энэл заабариие бэелүүлэн, Коммунис партиимнай ЦК соёл сурталай хүдэлмэриин ээлжээтэ зорилгонууд тухай асуудал зүбшэн хэлсэхээр тусхай Пленум зарлаһан, тэрэнь мүнөөдэр эхилхээ байна гээшэ ааб даа. Энэ Пленум дээрэ соёл сурталай хүдэлмэриие саашадань улам һайжаруулха талаар шухала хэмжээнүүд хараалагдахань.

Тиигээдшье соёл сурталай хүдэлмэри мүнөө үедэ, илангаяа хүдөө нютагуудта гүйсэд дүүрэн хангалтатайгаар ябуулагдана, мүнөө үе сагай эрилтэдэ харюусана гэжэ хэлэхэнь бэрхэтэй. Энэ шухала ажал ябуулгада дутагдалнууд олон. Тэдэниие дары зайсуулха гэхэдэ, юрэ бусын гасагдалнуудшье тохёолдоод байдаг гээшэ. Зүгөөр хүн зониие коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэдэ хүдөөдэхи соёл сурталай эмхи зургаанууд, тэндэ хүдэлдэг хүнүүд ехэ үүргэ дүүргэдэг, энэ талаар харюусалгатайшье уялгатай нүхэд болоно.

Тиимэ тула Пленум дээрэ соёл сурталай хүдэлмэри тухай асуудалай зүбшэн хэлсэгдэхээ байһан тулададань, энээн тушаа нэгэ хэдэн үгэ хэлэхэ зорилго табигдана. Эгээ мүнөө үедэ хүдөө нютагуудтахи соёл болбосоролой эмхи зургаанууд болохо клуб, библиотекэ тон муугаар хүдэлдэг байһаар. Тиихэдэ бүри хоёри гаран, гушаад оной үедэ багшанар энэ талаар али зэргын ехэ хүдэлмэри ябуулагша һэм.

Хүдөөгэй клубууд, библиотекэнүүд юундэ муугаар хүдэлнэб гэһэн асуудалдаа харюусаха болоо һаа иимэ. Эдэ эмхи зургаануудта хүдэлдэг хүнүүд олонхи ушарта тусхай һургуулигүй, эдэбхи үүсхэлгүй, соёл болбосоролой хүдэлмэри эрхилхэ шадабаригүй нүхэд хүдэлдэг гээшэ. Сэхынь хэлэхэдэ, зарим үедэ соёл болбосоролой хэрэгтэ һомолгдоһон мүнгэнэй миин хосорхогүйн тула урдань хаанашье хүдэлжэ үзөөгүй, эхин һургуули дүүргэһэн гэрэй эзэн эхэнэрнүүдтэ хүдөөгэй клубые даалгажархидаг ушар нэгэтэ бэшэ дайралдадаг.

Хооһон үгөөр дүүргэхэгүйн тула Ойбонтын Тохорюугта тосхоной байдалһаа жэшээ абая. Энэ тосхон Хоринои аймагай Хурбын совхозой эгээл дээдэ захын 3-дахи фермын түб, совхозой центрһээ гушаад модоной оршондо байдаг. Энэмнай анханда амяараа колхоз байһан томохон һуурин. Энээниие тойроһон нютагуудта бүлэг бүлэгөөрөө цилээд олон малшад гэр бүлөөрөө ажаһуудаг юм. Бүхыдэнь багсаан абаха болоо һаа, зуу һайса гаран урхэтэ айлнууд тус фермын бүридэлдэ ородог байха.

Ехэхэн ябадал, оролдолго гаргажа, эндэ хүдөөгэй клуб, библиотекэ хэдэн жэлэй урда тээ нээлгэгдэһэн байгаа. Түрүүшээр эдэбхи үүсхэлтэй залуушуул: багшанар, киномеханик, клубые даагша гэхэшэлэн энэ тосхондомнай ерэһэн. Тэдэнэр тиихэдэ соёл болбосоролой хүдэлмэри хүл дээрэнь табиһан юм. Нютагай залуушуулые эмхидхэжэ, уран һайханай коллектив бии болгоһон, нютагайнгаа зондо концерт харуулхаһаа байтагай, ондоо тосхоной ажалшадые һонирхуулдаг байгаа һэн. Тэдэнэр бүгэдөөрэн эрдэм һургуулитай, оюун бэлигтэй, урагшаа һанаатай нүхэд бэлэй.

Теэд иимэ хүнүүд хүдөөдэ үни удаан байжа үгэдэггүй байна. Зариманиинь һургуулида ябашадаг, нүгөөдүүлыень ондоо газарта эльгээжэрхихэ гэхэ мэтээр али аргаяа олоод лэ иишэ тиишээ тарашадаг гээшэ. Тиихэдэ соёл болбосоролой эмхи зургаануудта хүдэлэгшэд салин хүлһэнэйнгөө багаһаа шалтагаалаад, мүн лэ нэгэ газарта үни удаан тогтодоггүй юм. Клубые, библиотекые даагшаднай мүнөө һарадаа миил 36 түхэриг салин абадаг шуу. Ондоо тээһээ ерэгшэдһээ байха, нютагайшье хүн энэ ажалда орожо, иимэ заахан салин дээрэ хүдэлхэ аал?! Клуб, библиотекэ сэбэрлэгшэд оройхон 13 түхэриг салинтай юм.

Харин тиихэдэ дээрэ хэлэгдэһэн Ойбонто нютагтамнай 5—6 хүн леснигууд гээшэбди гээд, зоргондоо таршалжа ябадаг юм. Барандаа шииpаг шамбай, хүдэр хүдэлмэришэн зон. Эдэнэр һарадаа 60 түхэриг салинтай, унаха моритой, зундаа үбһэ сабшаха, намар болоходо һамар сохижо, жэмэс түүжэ жаргаха, удаань хэрмэ, булганай мүр мүшхөөд арилшаха. Сэхынь хэлэхэдэ, эдэ хүнүүд обществодо ашатай туһатай ямар хүдэлмэри хэнэ гээшэб? Ой модоёо алибаа хохидолһоо хамгаалха хэрэгтэй байһаниинь мэдээжэ. Зүгөөр эдэнэр түймэрэй ушарбал өөһэдөө гансаарандаа унтараадаг бэшэ ха юм даа. Хүн зон лэ тэндэ гарадаг шуу.

Хүн зониие коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ, соёл болбосоролой айхабтар ехэ хүдэлмэри олоной дунда ябуулха үүргэтэй хүдөөгэй болбосоролой гуламтануудта хүдэлдэг нүхэдүүдтэ, тэдэнэй хүдэлхэдэнь таарамжатай эрхэ байдал, арга нүхэсэл олгохоор болоо, энэ асуудал тушаа бодомжолхо саг тулажа ерээ гэжэ һанагдана. Хэрбээ хүдөө тосхонуудтахи клубуудта, библиотекэнүүдтэ хүдэлдэг хүдэлмэрилэгшэдтэ, киномеханигуудта республикын, аймагуудай соёл болбосоролой эмхи зургаануудай хүдэлмэри хүтэлбэрилдэг органууд, хүдөөгэй үйлэдбэриин партийна комитедүүдшье анхаралаа онсо хандуулха ёһотой һэн гэжэ тэмдэглэхэ шухала.

Хэрбээ колхозууд соёл болбосоролой гуламтанууд болохо клуб, библиотекэ, улаан булан, соёл культурада хабаатай бусадшье байшангуудые шадал соогоо бодхоожо байдаг һаань, харин совхозууд дээгүүр иимэ барилганууд тон хангалтагүйгөөр хэгдэнэ. Жэшээнь, Хурбын совхозой түб һууриин болохо Тээгдэ гээшэ нилээд томохон тосхон ха юм. Тиигэн гэтэр эндэмнай клуб гэжэ байхагүй, библиотекэшье үгы байдаг. Кино, концерт харахын тула эндэхид леспромхозой клуб руу харгылдаг. Хэрбээ хүдэлмэришэдэй хамтын суглаа, ядахын сагта совхозой бүгэдэ коммунистнуудай хамтын суглаашье үнгэргэхэ гэхэдэ бултанайнь багтаха газар олдохогүй гээшэ. Иимэрхүү байдал бусадшье газарнуудта мүн лэ тохёолдодог ёһотой.

Ушар иимэһээ саашадаа хүдөөгэй ажалшадай дунда соёл болбосоролой, соёл сурталай хүдэлмэри улам һайжаруулха, тэндэхи соёл культурын гуламтануудые хүгжөөхэ гээшэ зайлашагүй шухала хэрэг болоод байна. Энээн тушаашье партиин ЦК-гай Пленум дээрэ дурдагдаха байха.

Ц. Дашидоржиев,
Г. Цыреторов,
КПСС-эй гэшүүд.

ТАСС-ай мэдүүл

Ирагай правительство июниин 10-һаа курдын арадта эсэргүүгээр сэрэгэй добтолго хэжэ эхилбэ. Сэрэгэй гал дүлэн Ирагай хойто захын ехэ дэбисхэрые абажа эхилэнхэй. Курдын хүдөө тосхонуудые сэрэгэй авиаци добтолжо байна. Танкнууд, оньһон техникээр зэбсэгжэһэн сэрэгэй частьнууд ба артиллери амгалан арад зоной урдаһаа добтолжо оробо.

Эдэ харата муухай аашануудаа сагааруулхын, олониитын һанал бодолые худхуулхын тулада курднууд Ирагай гүрэнэй бүрин бүтэн байха хэрэгтэ аюул тохёолдуулна, таһаржа гараха зорилго табина гэжэ байгаад Багдадта хэлсээн болоно. Үнэхөөрөө бэеэ даанхай, национальна эрхэ сүлөөгэй замаар Ирагые хүгжөөхэгүй гэһэн зорилгоор, арадта харша хархис хараа шугамаа далдалха гэһэн зорилгоор эдэ бүгэдын худал хуурмаг шашалдаан гарана бшуу. Ирагай мүнөөнэй правительство оронойнгоо түрүү үзэл бодолтой демократическа хүсэнүүдые, тэрэ тоодо курднуудай демократическа хүдэлөөе шуһата муухайгаар дараха замда ороод байна гэжэ баримтанууд тодоруулна.

Ирагай Баасистнууд курднуудые юундэ мүшхэнэ мүрдэнэб? Курднууд хадаа Ирагай арад зоной дүрбэнэй нэгэ хуби болодог юм. Ороноо империалистнуудай мэдэлдэ оруулангүйгөөр, бэеэ даанхай замаар хүгжөөхын түлөө, арабууд болон курднуудай хоорондо аха дүүгэй харилсаанай үндэһөөр орон доторoo демократическа гурим ёһо тогтоохын түлөө курднууд тэмсэдэг шуу. Оронойнгоо бэеэ даанхай байдалай түлөө, нефть эзэлдэг гадаадын монополинуудта эсэргүүгээр Ирагай курднууд арабуудтаяа хамта тэмсэдэг байгаа мүнөөшье тэмсэһэн зандаа гэжэ баримтанууд тодоруулан харуулна.

Ирагай гүрэндэ араб арадуудай хуби заяантай өөһэдынгөө хуби заяае нэгэдүүлжэ, курднууд Нури Саидай хархис ёһо гурим усадхажа үгы хэһэн 1958 оной июлиин 14-нэй революцида эдэбхитэйгээр хабаадаһан юм. Арабуудтаяа хамта курднууд Касемай засаг түрэдэ эсэргүүгээр тэмсэдэг байгаа. Эгээл иимэһээ Касемай правительство жэл хахадай турша соо курднуудай хүдэлөөе буу зэбсэгэй хүсөөр дараха һэдэлгэ хэдэг байгаа бшуу. Курдын районуудые бомбодоһоной эсэстэ 3 мянга гаран хүн алуулһан, 120 мянган курднууд үнэһэн тоборог болоһон нютагуудаа хаяжа, ондоо тээшээ ошохо баатай болоһон юм. Теэд энэшье курдын арадай хүсэл зориг сухарюулжа шадаагүй.

Курднууд юунэй түлөө тэмсэнэб, тэдээнэй национальна эрилтэнүүдынь ямар бэ?

Оронойнгоо хойто [...] мүнхэдөө ажаһуудаг [...] районойнгоо арад зон[...] болодог юм. Эдэнэр И[...] лика соо национальн[...] болохо эрилтэ табидаг [...] бүгэдэнэтэй адли тэгш[...] тэй байха, Ирагай Ку[...] сэдхэлэй ба захирг[...] дые байгуулха, засаг[...] ральна зургаануудта [...] хэтэйгээр хабаадаха, [...] дээрээ үхибүүдээ [...] һургаха эрилтэ таб[...] курдын районуудые[...] ска талаарнь хүгж[...] нефтиин концессинүү[...] зо доходуудые зүб ё[...] түлөө тэмсэдэг байна[...]

Курдын арад зон[...] эрилтэнүүдые хангаб[...] рэнэй бэеэ даанхай [...] бэхижүүлхэ, орон [...] лые һайжаруулхада [...] гэжэ хүн бүхэндэ [...] нууд арабууд хоёро[...] үндэһэ яһанай хёмо[...] гээшэ нефтиин гада[...] нуудай табимал Нур[...] дуратай онол арга б[...] Бэеэ даанхай байда[...] жүүлһэнэй ашаар ө[...] ниие байгуулха, [...]

(Үргэлжэлэл[...] нюур[...])

Үбһэ, таряа хуряалгада техникэеэ бүрин түгэс бэ[...]

Хабарай тарилгын хүдэлмэри республика доторнай гол түлэб дүүргэгдээд шахуу байна. Тиимэһээ колхозууд болон совхозуудай үбһэ, таряа хуряалгада техникэеэ заһабарилан бэлдэжэ, шиидэн орохо саг тулажа ерэбэ.

Гэбэшье урда жэлнүүдэй байдалһаа хараад үзэхэдэ, зарим ажахынууд ургаса хуряалгын бэлэдхэлые ехээр унжагайруулдаг, хуряалгын газаа орожо ерэһэн хойно хүл хөөрсэг табидаг байгаа һэн. Тэрээнһээ болоожо техникэ яаралаар, шанар муутайгаар заһабарилагдаха, тиигэжэ хуряалгын түрүүшын үдэрһөө эбдэржэ, һаатажа захалдаг ушарнууд үдэрһөө үдэртэ тохёолдодог байһаниинь мэдээжэ. Жэшээнь, нёдондо үбһэ тэжээл, таряа хуряалгын эхилшоод байхада, 180 косилка, 100 шахуу силосэй, 156 таряанай комбайнууд заһабарилагдаагүй байһан.

ЭРШЭ БАГАТАЙГААР ЭХИЛЭГДЭЭ

Иимэ ушар мүнөө жэлдэ дабтагдаха зэргэгүй. Үйлэдбэриин управленинүүд болон «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй отделенинүүдэй һанаа амархан һуужа байха саг дүүрээ. Тиигэбэшье хуряалгада ашаглагдаха техникын заһабари мүнөө үедэшье баһал һулаар эхилээд байна. Республика доторнай таряанай комбайн заһабарилга миил 17 процент, косилка —11 процент, силосэй комбайн—13 процент, рядково жатканууд 7 процент дүүргэгдэв.

Зэдын үйлэдбэриин управлениин ажахынуудта миил 17 комбайн, 348 косилкын 43-ниинь заһабарилагданхай, силосэй комбайн, хартаабха малтадаг машина, жатканууд өйроо хүртөөдүй байһаар. Эндэхи ажахынууд ямаршье техникэ заһабарилжархихаар гүйсэд һайн түхеэрэлгэтэй мастерскойнуудтай, арга боломжоор ехэ. Теэд энэ арга боломжо дүүрэн хэрэглэхэ талаар «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй Зэдын отделени (түрүүлэгшэнь нүхэр Дарижанов) ямаршье хэмжээ абанагүй.

Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлени мүн лэ тэжээл бэлэдхэлгэндэ, ургаса хуряалгада хангалтагүйгөөр бэлдэнэ. Хяагтын, Кабанскын, Түнхэнэй үйлэдбэриин управленинүүдэй ажахынууд техникэ заһабарилгаар баһал гээгдэлдэ оронхой, энэ шухала хүдэлмэри хурдадхаха хэмжээ абадаггүй байһаниинь гэмшэлтэй.

Үбһэ ногоогоо, ургаса таряатаа хаһа саг соонь, шанар һайнтайгаар хуряажа абаха гэжэ хүсэһэн ажахынууд техникэ болон бусад зэр зэмсэгээ үнинэй бэлдэжэ захаланхай. Жэшээнь, Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Иванов Е. В., главна инженерынь нүхэр Каштыкин И. С.) силосэй болон таряанай комбайнуудые сүм заһабарилжа дүүргээд, бусад техникынгээ заһабариие мэнэ мэнэ дүүргүүтэй байна. Тэндэхи «Коммунизм» колхоз мүн лэ һайн бэлэдхэлтэй.

ЗАҺАБАРИ ЗҮБӨӨР ТОДОРХОЙЛХО, АЖАЛАЙ ЭМХИДХЭЛ ТУХАЙ

Гэхэтэй хамта заһабарилгын түлэг дундаа ороод байһан тулададань, энэ асуудалаар нэгэ хэдэн ажаглалта хэхэ зорилго табигдана.

Мүнөө ажахынуудай ехэнхидээ өөрөө ябажа таряа хуряадаг «СК-3», «СК-4» комбайнуудые ашагладаг болоо. Тиимэ тула инженернүүд, техникүүд, механик-комбайнернууд болон механизаторнууд эдэ өрёо машинануудые заһабарилха технологиин гуримые зүбөөр эмхидхэхэ уялгатай. Өөрөө ябадаг комбайнуудые ямар гуримтайгаар заһабарилха тухай инструкци тон наринаар бэелүүлхэ хэрэгтэй.

Эгээ мүнөө комбайн заһабарилгые хэдэн узел болгон хубаарилжа бүтээдэг түрүү онол аргаар эмхидхэнэ. Иимэ арга хэрэглэхэдэ, ехэдээл һаа 8—10 бэрхэ комбайнер хэрэгтэй. Зүгөөр эдэнэй ажаллахада таарамжатай байдал хангаха шухала. Хүдэлдэг газарынь зохид байха, запасной частяар, заһабарилгада хэрэглэгдэхэ түхеэрэлгэнүүдээр гүйсэд хангагдаһан байха зэргэтэй.

Заһабарилагдаха болоһон машина зэмсэг бүхэндэ дефектын данса бэшэгдэжэ, ямар заһабари хэхэ, ямар запасной часть, материалнууд хэды шэнээн хэмжээтэйгээр хэрэглэгдэхэ байһаниинь тодорхойлогдохо зэргэтэй. Заһабарилга хэдэг мастерскойнуудай талмайе зүбөөр хэрэглэхын тула эгээн түрүүлэн запчастяар хүсэһэн дары заһагдаад гараха машинанууд заһабарилгада табигдаха ушартай.

Техникэ заһабарилгын түлэг үедэ мастерскойн дүүрэн байдаг тула зарим машина зэмсэгые хожом заһахабди гээд орхидог заншал бии. Теэд мүнөө сагай дулаан байһан үе хададань, зарим техникэеэ газаа байлгажа заһабарилхада таарамжатай. Энэ ушарые анхаралдаа абаха шухала.

Хабарай хүдэлмэри мүнөө дүүрэнтэжэ байна. Тиимэһээ сүлөөдэ гараһан механизаторнуудые бүлэг бүлэгөөрнь, мэргэжэл шадабаряарнь таарууулжа байгаад, заһабарилгын бригаданууд болгон эмхидхэжэ, тэдэндэ тусхай участок даалгажа үгэхэ гээшэ шухала хэрэг болоно. «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй мэдэлэй мастерскойнууд бүхы хүсэн соогоо энэ үедэ хүдэлхэ ёһотой. Энэ талаар отделенинүүдые эрхилэгшэнэр, тэдэнэй главна инженернүүд коллективүүдэйнгээ хүсэ шадалые бүримһэн элсүүлхэ уялгатай.

ЗАҺАБАРИЛГЫН ШАНАР НАРИНААР ХИНАН САХИХА

Шанар һайнтайгаар заһабарилагдаһан техникэ хуряалгын амжалта шиидхэхэ байна. Тиимын тула заһабарилагдаһан машина, зэмсэг бүхэниие тон нарин нягтаар шалгажа, тушаан абаха хэрэгтэй. Заһабарилга, хабсаргалгын үеэр узел бүхэндэ шанга хиналта табигдаха, хэдэ дахин шалгажа үзэхэ гээшэ шухала асуудал болоно. Механик-хинагшадай, колхоз, совхозуудай главна инженернүүдэй, мастерскойе даагшадай, гүрэнэй техническэ хиналтын инспекторнүүдэй харюусалгые шангадхаха шухала. Тиихэтэеэ хамта заһабарилга дээрэ голодоһо гаргагшадтай эрид шууд тэмсэхэ хэрэгтэй.

«Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй отделени бүхэн заһабарилгын шанар шалгадаг хэрэгсэлнүүдээр, өрёо оньһон приборнуудаар гүйсэд хангагданхай байха ёһотой. Юумын шанарые нюдөөрөө хаража тухайлха ябадал огтолон зайсуулха. Заһагдаһан комбайнай двигатель бүхэндэ туршалга хэгдэһэн карточка бэшэгдэжэ, хамаг шухала тэмдэглэлнүүд хэгдэхэ зэргэтэй.

Ямар заһабариин хэгдэхэ байһые тодорхойлхын тула хэрэгтэ хэрэггүйдэ машиные хүү задалжархиха ябадал хорихо. Зарим ушарта заһабарида орохоор бэшэ юумые «заһаабди» гэжэ бүри муудхажархидаг заримашуул нэгэнтэ бэшэ ушардаг ха юм. Һайн шанарай түлөө тэмсэхэ гээшэмнай механизатор бүхэнэй уялга.

ОРООҺОНОЙ ТООГУУДЫЕ ОНЬҺОЖОРУУЛХА

Шэнэ ургасын өрооһые саг дары сэбэрлэхэ, хатааха, гүрэндэ тушаахаар бэлдэхэ гээшэ баһал нилээд хүшэр хүдэлмэри бшуу. Тиимэ һэн тулададань, тоог дээрэхи хүдэлмэри сүм оньһожоруулха, тэндэ хэрэглэгдэдэг механизмуудые дууһан саг соонь заһабарилха асуудалда һаналаа эртээнһээ табиха ушартайбди.

Нёдондо «Сельэлектрын» хүдэлмэрилэгшэд өрооһоной 200 шахуу тоогуудые электрын элшэ хүсөөр хангаха түхеэрэлгэнүүдые бүтээһэн байгаа. Харин хуряалгын дүүрэмсээр тэндэхи электродвигатель болон бусад шухаг хэрэгсэлнүүдээ абажа, ондоо тээ табижархиһан байха юм. Өрооһо сэбэрлэдэг машинануудшье заһабарилагданагүй. Эдэ бүгэдэндэ мүнөөнһөө анхаралаа табиха болгдоно. Өрооһоной тоог дээрэхи ажалай үдэр һүнигүй, заашье замхангүй хүдэлхөөр бэлэдхэл хэхэ уялгатайбди.

Сеялкэнүүдые өрооһоор һаадгүй хангажа байдаг тусхай оньһожоруулагдамал түхеэрэлгэнүүд энэ хабартаа ажахынуудта олоор хэгдэһэн байна. Тэдэниие тэрэл хэбээрнь хадагалха шухала. Тэдэнь комбайнһаа тоог уруу өрооһо зөөлгэндэ бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ таарамжатай оньһон болоно. Тиихэдэ зерноцульт, өрооһо ашадаг механизмуудые хэрэгтэй соонь бэлдэхэ, хуушанаа сүм заһабарилха ёһотойбди. Энээн тушаа һанаашалһан хүнүүд даб дээрэ үсөөн хаш. Заһабарилгада орохо болоһон двигательнүүдые бүри июнь соо «Сельэлектрын» м[...] шааха хэрэгтэй ба[...]

ОНЬҺОЖОРУ[...] ХЭРЭГЛАГ[...] ТҮХЕЭРЭЛГЭНҮ[...]

Хабарнай хагсуу [...] шье һань, техникэе[...] һэнэй, зүбөөр ашагл[...] заторнуудай габшага[...] һанай ашаар тарил[...] тайгаар үнгэргэгдэ[...] лэ ургасаяа һайнаар [...] го табигдана.

Хуряалгаяа түргэ[...] тайгаар дүүргэхын [...] дээрэ түрүү онол ар[...] рэглэхэ гээшэ ашата[...] ха юм. Таряа амяа[...] хэрэглэгдэдэг жатка[...] баар холбожо, ург[...] хүдэлгэхэ асуудалы[...] шухала. Тиихэдэ [...] ногоо шэрэдэг авто[...] торай прицепэй к[...] үндэр болгоходо һай[...]

Тракторай прицеп[...] хоз, совхозуудаар н[...] лонхой, мүнөө ба[...] дээрэ үшөө 300—4[...] ряалгын эхилтэр [...] Эдэнэй кузовые [...] хала. Юрэдөө, мү[...] шэрэлгэдэ колесно[...] томобильнуудые [...] зорилго урдаа та[...]

Таряа хуряалгы[...] нэгэн доро поли [...] мэхиинэ сүм суглу[...] ёһотой. Нёдондо [...] мууса бэлдэһэнһээ [...] һолоомо сомогдожо [...] Тиихэдэ намарай [...] зар тэрэ дары һолоо[...] дээгүй байнoo.

Ушар иимэһээ һ[...] хын тулада трактор[...] галха тростой гү, [...] шуурганнуудые хэр[...] дэхэ, түхеэрхэ зэрг[...] ажахы бүхэн хэхэ [...] бүтээхэдэшье ядал[...] бшуу. Үбһэ, һолоо[...] оньһожоруулагдама[...] дые сүм бэлэн бол[...] ринүүдые анханһаа [...] һурилхэдэ яанаб. [...] далжа, шарга, тэр[...] һоной хэрэг юун б[...]

Эдэ асуудалнуу[...] шиидхэбэреэ олохо, [...] лэгдэхэ, бодомжоло[...]

★ ★

Буряадай АССР-эй [...] лагдаһаар 40-дэхи [...] газаа орожо ерэбэ. [...] бүхы ажалшад түү[...] рые ажалай амжалт[...] гээр угтаха гэжэ ш[...] байһан үетэй. Тиимэ[...] ланта ушартай дай[...] дөөгэй ажалшад, ила[...] торнууд үбһэ тэжээ[...] хуряалгын бэлэдхэл[...] шиидэн орожо, һ[...] бэлэгүүдтэйгээр угта[...] дамжаггүй.

[...] сельхозтехникы[...] нэгэдэлэй

Дархашуулай эдэбхи

Долоодохи отделениин барилгашад (Торинн совхоз) үйлэдбэриингөө управлениин хүн зондо һайса мэдээжэ юм.

Ойрын хоёр-гурбан жэлэй туршада хэгдэһэн ажалынь тоолобол, 1 бани, 100 тугалай байра, хониной гурбан ехэ байра, больницын байшан, малшадай 2 культбаза, малшадай байха 10-аад гэр болон бусад жэжэ барилганууд болоно. Харин мүнөө үедэ 4 айлай байхаар мэргэжэлтэдэй байра барина.

Тус бригадые жаран хоёр наһатай Цырен-Доржи Рабданов хүтэлбэрилдэг. Ажалдаа оролдосотой залуу дархашуул Бато-Жаргал Гомбожапов, Олзо Лубсанов, Цыдэн Жигжитов, Баатар Гончиков гэгшэд шалгаржа ябадаг.

— Мэргэжэлтэдэй байха байрые нюлиин эхеэр хүсэд дүүргэхын тула хоорондоо мүрысэнэбди,— гэжэ бултанайнгаа нэрэһээ Цырен-Доржо үбгэжөөл мэдүүлнэ.

Б. Жигжитов.

Улаан-Үдын управлениин „Советская Россия“ колхоз гүрэндэ һү худалдаха хахад жэлэй түсэб дүүргэбэ

Эдэнэрһээ жэшээ абамаар

Гүрэндэ һү худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб июниин 20 хүрэтэр дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур 160 центнер һү тушааха гэһэн зорилго урдаа табиһан «Советская Россия» колхозой һаалишад, малшад эдэ үдэрнүүдтэ үсэд шангаар ажаллажа байнхай.

Үглөөнэй алтан шаргал наранай һаял уулын оройгоор мандажа байха үедэ энэ колхозой Булаг гэжэ газарта зуһажа байһан гүүртэдэ хүрэжэ ерээбди. Тиихэдэмнай һаалишад үни хада хүдэлмэреэ эхилһэн, зарим нэгэниинь үнеэдээ һаажа дүүргэхэеэ байба.

— Фермэдэмнай бүхыдөө 238 үнеэн бии. Тэдэнэй 209-ниинь һаалгагдана. Үнеэднай бүхэли үдэртөө адуулагдаад, һүниин 12 час болотор бэлшээгдэнэ. Үдэрэй халуунда газаа оруулжа уһалаад, кукурузын силос үгэнэбди. Һаяанай үнеэдэймнай һүн үдэр бүри нэмэжэ байна, — гэжэ ахалагша һаалишан Екатерина Емельянова мэдүүлбэ.

Зунайнь байрын захада уһа бүлэжэ гаргаха худаг бии. Тэндэнь һаяхан цементээр ута ехэ хобоо бүтээгдээ. Энээн соо таряа талханай зүйл уһатай худхажа үгэхэдэ зохид юм. Мүн үнеэдые дабһатай уһаар үдэртэ нэгэ дахин уһалхын тула томо бааг тодхогдонхой.

Үлэшэ һаагдаһан һүеэ хүргэхэ бассейн түхеэрээ. Тэндэнь хододоо хүйтэн уһан байдаг.

— Эдэ бүгэдые манай хиналтын пост эмхидхээ юм. Энээнһээ урда жэлнүүдтэ һүнэй гашалха ябадал гарадаг байгаа, — гэжэ партийно-гүрэнэй хиналтын комитедтэ туһалхаар һаалиин фермэдэ эмхидхэгдэһэн постые даагша Тимофей Трифонов хөөрэжэ үгэбэ.

Эдэнэрһээ хэдэн километрын газарта һаалиин хоёрдохи фермэ оршоно. Эндэ байгша ондо түрүүшынхээ тугаллаха гунжанууд суглаулагданхай. 99 гунжадайнь 46-ниинь тугаллаад, һаагдажа байнхай.

Һаалиин фермын малшад һү, һааха, гүрэндэ худалдаха даабаряа июниин 20 хүрэтэр лаб дүүргэхээр хүдэлнэ.

— Манай колхоз энэ жэлэй түрүүшын хахадта гүрэндөө 1240 центнер һү худалдаха түсэбтэй. Июниин 15-най байдалаар 1254 центнер тушаагданхай. Тиигэжэ хахад жэлэйнгээ түсэб түрүүн хараалһан болзорһоо урид дүүргэбэбди,— гэжэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Макров мэдүүлбэ.

Энээнэй хажуугаар тус колхоз гүрэндэ мяха худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб 8 центнерээр үлүүлэн дүүргэнхэй. Үндэгэ тушаалгаар бүришье ехэ амжалта түйлагдаба. Мүнөө энэ колхоз гүрэндэ үндэгэ худалдаха жэлэйнгээ түсэб дүүргээд, үшөө 18000 үндэгэ түсэбһөө гадуур тушаагаа. Энэ амжалтада шубуушан Ефим Иванович Клементьевэй аша габьяа ехэ.

— Ажалаймнай эдэ амжалтанууд түрэл республикымнай 40 жэлэй ойн баярта зорюулагдана, — гэжэ колхозой гэшүүд мэдүүлнэ.

Б. Гылыков,
манай тусхай корр.

Зураг дээрэ: «Советская Россия» колхозой түрүү һаалишад (зүүн гарһаа) М. Н. Застрогина, Л. М. Рандина, М. П. Русина, Е. К. Емельянова, А. Е. Трифонова, М. К. Русина, П. Л. Шилина, Т. Е. Русина.

Авторай фото.

Үргэдэйн тунга ногоондо

Зунайшье ерэжэ, хүхэ ногоон тала дайда, уула хада, нуга тохойн шэмэг болобо. Колхозуудай мал холынгоо бэлшээридэ гаргагдажа, шэнэ ногооной шэмэ абажа эхилээ.

Түнхэнэй үйлэдбэриин управлениин «Восточные Саяны» колхоз 900 гаран толгой эбэртэ бодо мал гүүртэ болгон бүридхөөд, Үргэдэй гэжэ газарта туун абаашаба. Тэрэнь колхозой түбһөө 6—7 хоногиин зайтай газар. Иимэ холын бэлшээридэ гараһан малшадаа хэрэгтэй бүхы зүйлөөр хангаа.

Мал туужа Үргэдэй орохо гээшэ бэрхэтэйшэг зам. Энээниие гаталхадаа орьёл үндэр уула хада дабаха, ой тайга соогуур ябаха ушартай болодог. Энэ колхоз жэл бүхэндэ малаа тэндэ абаашажа, хүшэ абхуулдаг заншалтай.

— Үргэдэй нютаг зунай сагта мал харууһалхада таарамжатай, һэрюун, бэлшээри, уһа һайнтай юм. Тэндэ адуулагдаһан мал шэгнүүрээ түргэн нэмээжэ, ехээр таргаладаг,—гэжэ мал адуулагша нүхэр Цыбиков хөөрэнэ. Нүхэр Цыбиковтэй хамта Вл. Будаев, Ф. Фролов гэгшэд Үргэдэй ошолсобо.

Малайнгаа шэгнүүр нэмээһэнэйнь зэргээр малшадта үгтэхэ салин хүлһэ тогтоогоо.

С. Ардуев,
хүдөө бэшэгшэ.

Тобшохоно[...]

✦ Каширада болон Рязаньда томо гэгшын шудхалгын заводуудай барилга эхилэнхэй. Тэдэ заводууд хожомоо Москвагай экономическэ районой машина бүтээлгын предприятинуудые булад болон шэрэм шудхалаануудаар хангадаг болохо юм. Шэнэ заводуудта бүхы ажал хүдэлмэринь комплексноор оньһожоруулха гэжэ хараалагданхай.

✦ Москвадахи арадай ажахын түйлалтые харууlһан выставкэдэхи теплицэ соо шэнээр таарууулагдан зохёогдоһон гэрэлтүүлгын түхеэрэлгэ харуулагдана. Тэрэниие хэрэглэхэдэ, үгэрсэ 15—20 үдэрөөр болзорһоо урид болбосордог юм байгаа. Энэ түхеэрэлгые Ленинградай областиин «Сельэнерго» управлени дурадхаһан байна. Ленинградай областиин «Пригородный» гэжэ совхоздо тэрэниие хэрэглэхэдэнь теплицэ доторхи овощиин ургаса 40—50 процентээр дээшэлһэн байха юм. Энэ түхеэрэлгэ бу[...] садһаа 5 дахин [...] дахин бага электр[...] шалдаг.

✦ Одесскэ обла[...] ска талын гоё һа[...] ланда пионернүүд[...] болгоогдобо. Элдэб[...] дэгдэһэн суглуул[...] гэрхэнүүд хүнүүд[...] луулна. Голой эрье[...] дэн олон майхан[...] уһанай эрьеда мо[...] нууд, түргэн гүй[...] раргдана. Эндэ на[...] нууд, стадион [...] Болградай үйлэд[...] лениин 20 колхо[...] гөө мүнгөөр энэ [...] лан — пионерн[...] лон амаралтын л[...] һурагшанарта зор[...] лаа юм. Тус облас[...] лэдбэриин управл[...] хозууд өөһэдынгө[...] хозууд хоорондын [...] газарнуудые түх[...]

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1963 оной июниин 18.

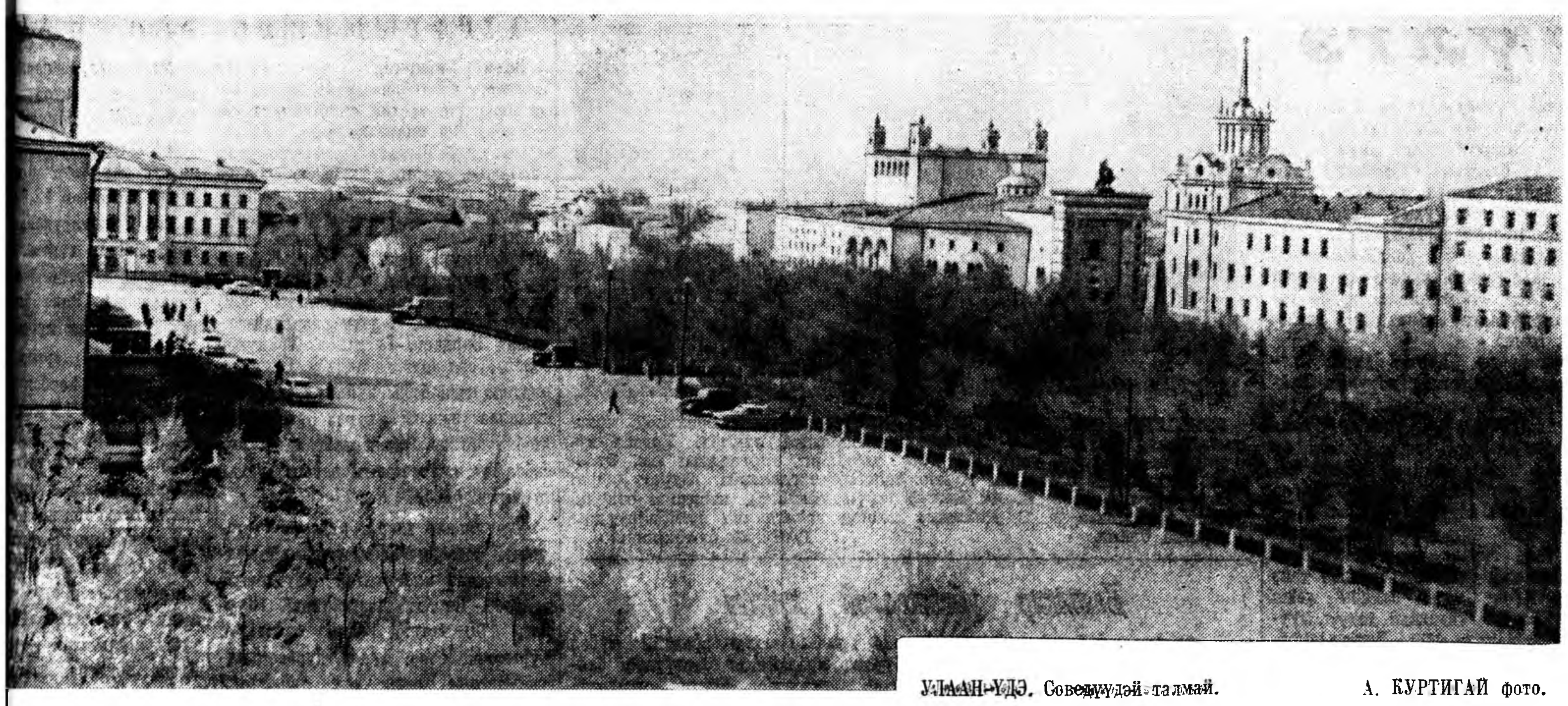

УЛААН-УДЭ. Советүүдэй талмай. А. КУРТИГАЙ фото.

Дүрөөдэ хүргэһэн дүлэтэ һайхан дүшэн жэлнай

Публицистикэ

…орожо ябаһан һааба- хараад, «хүлэгэй ду- ехэ бараһан ааб даа» нь яһала урдань дуу- . Энэмнай гэнтэ һа- ерэһэн үгэ бэшэ бай- арадаа үргэлжэ ерэ- ха домог соонь алтан дынь олон ха юм. «хүлэг мориной ду- үдэр номоной хүб- эһэн байдаг.

н дүшэн жэл соо Бу- атар ехэ алхам хэжэ, дүрөөдэ хүрэхэһөө э хүгжэлтын, аласай нангин ехэ дүрөөдэ түүхэтэй. Урдань адаагүй, мянган жэл- энэ һайхан замые хэнэй ашаар, хэнэй алжа ерээ гээшэб…

н жэлнүүдһээ эхи- рата дэлхэй дээрэ ехэ доһолгоото үйлэ оо гээшэб. Тоолоожо й! Барга үеын бо- гаануудшье болоһон үн креснотной эр- яашадай зэбсэг-зэрэ- шье гараһан юм. Ев- онуудта буржуазна түймэрнүүд носон, хубилалтануудшье ран гүрэнүүдэй хоо- ухай дайн байлдаа- ддэжэ, аянгата хэсүү ха үзэгдэдэг байгаа. үдэй ажабайдал хү- аал байдаг бэлэй.

дээрэ бүри тунгалаг, гэгээн һаруул нара- дһан шэнги, тэрэ Октябриин Агуухэ юци дэлхэйе гиигүү- мандаа һэн. Энэмнай ээһэн, үнэхөөрөө гүн гүнзэгы социальна революци мүн байгаа. Тэрэ гэһэнһээ хойшо мүнөө 46 жэл болохоёо байна. 46 жэл! Нэгэ залуушаг хүнэй наһан лэ. Теэд энэ дүшэн зургаан жэлнай дүшэн зургаан галаб шэнги гүн гүнзэгыл!

Дүшэн зургаа наһатай агуухэ Аба Совет ороной дүүхэн—дүшэ наһатай дүүрэн шарайта Буряад оромнай олон аха дүү арадуудайнгаа дунда нэрээ нэрлүүлжэ, солоо дуудуулжа байна ха юм.

…Үни бэшэл даа—миил 40 жэлэй саана. «Хаан түрын» хатуу харьяд хуули-саазын хэрзэгы шэрүүн дарлалта доро зобохоһоо гадна, нютаг ороной нюдарган баяшуулаар, найжа-нирба ламанараар нэрбүүлжэ байһан бага буурай буряад арадай ажабайдал ямар хүндэ хүшэр, хэсүү зоболонтой байгааб даа. Үрсахан отог мэтэ уурхай жаахан гэр, үл тэжээлээр үлэнхэтэһэн эды-тэдыхэн үргэдэг муу үмсын малханууд, дабашагүй дабаа-даашада, зугадашагүй зуд-зоболондо дарагдашаһан үнэшэн хэнзэхэн, үгытэй зон—энэл даа хаяада хаягдаһан, холодо хосорһон хуушан Буряад ороной хуби заяан!

Манай суута ехэ Совет орон ямар дэлгэр баян орон гээшэб. Калининградһаа Курильска аралнууд хүрэтэр, Мүльһэн далайһаа мүндарга үндэр Тянь-Шань уула хүрэтэр минии орон, манай орон. Энэ үргэн уудам алтарма ороноймнай зүүн урда зүгтэнь Байгал далайгаар, Бархан үндэрөөр, Саяан уулаар, Сэлэнгэ мүрэнөөр шэмэглэһэн дэлгэр баян Буряад нютаг оршон мандана. Түрэл республикымнай түрэн мүндэлһэн тэрэ арюухан үдэрһөө хойшо тэбхэр дүшэн жэл болохонь гэжэ дурдаа һэмди. Энэ 40 жэлэй эсэстэ ямар болообибди? Республикын нютаг-нуга бүхэндэ, тосхон-тоором бүхэндэ энэ хухасаа соо ямар ехэ хубилалтанууд хэгдээ гээшэб. Совет засагай жэлнүүдтэ Буряад орон соомнай үйлэдбэриин хэдэн зуугаад шэнэ газарнууд байгуулагдаа. Архиин, пивын, шэлэй гурбан жэжэхэн үмсэтэ үйлэдбэриин орондо гурбан зуу гаран мантан томо социалис үйлэдбэринүүд байгуулагдаа. Совет засагай суута аашань энэл даа, нүхэд. Хүдөө ажахыдамнай хүсэн түгэс хубисхалта өөршэлэлтэнүүд хэгдээ. Үрэ шэмэгүйхэн үмсын тулюур ажахынуудай орондо хэды олон баян дэлгэр колхоз, совхозууд, жэшээтэ ажахынууд байгуулагдаа гээшэб. Шэмэтэ шэниисэ, хүхэрмэ кукуруза, сахилзама саахарай свёкло, атар амба мал һүрэгүүд, түрэл бүриин машина техникэ—эдэл даа мүнөөдэрэй Буряад ороной шэнхинээтэ шэмэгүүдынь. Соёл гэгээрэл болон эрдэм ухаанай талаар Буряад оромнай бэлигэй зулаар, эрдэниин ошоор бадаранхай.

Буряад орондомнай суута хүнүүд олон. Эдэнэй хүсэн, эдэнэй зориг, эдэнэй жэшээтэ ажал — ороноймнай шэмэг, гүрэнэймнай хүсэн бололсоно ха юм. Ой тайга соо бодоһон олон мүндуу корпусуудтай Буряад ороной булад гигантын цех дотор малша буряадай хүбүүн Анисим Ошировай алдарта хэрэгүүд мүндэлжэ, тэрэнэй сэдьхэл зүрхэнэйнь толон дээрэ Социалис Геройн алтан одон яларна. Зэлэ татама Зэдэ нютагайм суута хонишон Гомбо-Цырен Цыремпилова басаган Россиингоо Дээдэ Зүблэлэй депутат боложо, хэтэ мүнхэдөө яларһан Кремлиин ордонууд соо хуралдана. Улаан-Үдын управлениин «Маяк» колхозой манлай эрхим һаалишан Валентина Ефремовагай һүн далайнь Бурнашево нютагаар билтарна. Буряад эрдэмтэ Базар Содномовой дээдэ математика тухай лекцинь Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай залнууд соогуур зэдэлнэ. Уран зохёолшодой номууд, композиторнуудай хүгжэмүүд, уран зураашадай зохёолнууд, артистнуудай байгуулһан алдарта образнууд — бултадаа арадаймнай хэрэгүүд, республикымнай амжалтанууд болоно.

Үргэн далайсатайгаар байгуулагдажа байгаа коммунизмын хүдэр шэмэгынь айл бүхэнэй арюухан зула боложо шадаа. Тээмэндэ Хориин аймагай нэгэ совхозой түб ошожо, нэгэ юрын буряад айлда ороо һэмди. Урдуураа дүрбэн сонхотой шэб шэнэхэн гэртэй айл һэн. Гэр соохииень харахада, хамаг юумээр хүсэнхэй. Энэньшье энэ ааб даа. Гэрэйнь эзэдые харагты: хүгшэн эжынь суута гахайшан ябаһанаа, һаяхан пенсионер болонхой. Үбгэн баабайнь—кузнец дархан. Залуу эжынь—эмшэ доктор, тэрэнэй нүхэрынь—бригадир. Хүбүүниинь—инженер-механизатор. Бэринь — агроном, басаганиинь һаалишан аад, зоотехник мэргэжэлтэй. Бага хүбүүниинь—лётчик. Энэмнай нэгэ айлай зарим тэдыхэн байдал. Гэбэшье энэмнай жаргалай солые дуудажа, омогорхолой ехэ омогорхол түрүүлжэ шадаха ха юм.

Дүрөөдэ хүргэһэн дүлэтэ һайхан дүшэн жэлэйнгээ алдарта ойе угтажа байһан Буряад ороной ажалшад ашата ехэ Совет оронойнгоо түйлаһан, хүн амитанай сэдьхэл зүрхэн соо багташагүй далай ехэ, дабагдашагүй үндэр амжалтануудаарнь үнэн зүрхэнһөө баясана. Совет хүнэй омогорхол—ямар ехэ омогорхол гээшэб! Тэгшэхэн алхалжа, бушуухан тэмсэжэ ябаһан бүхы совет хүнүүдэй омогорхохо юумэнь асари олон. Ороноймнай ажаүйлэдбэриин хүгжэлтэ өөрынгөө далайсаар, өөрынгөө алхамаар түүхэдэ үзэгдөөгүй ехэ, үргэн, түргэн. Хоёр зуу миллион гектар тарялан ороноймнай дайда дэлхэйгээр нэмжыдэг. Хойто Америкынхидэ ороходоо 3 дахин олон инженернүүд манай орон дотор бэлдэгдэнэ, 2 дахин олон эмшэн врачнууд хүдэлмэрилнэ. Дэлхэй дээрэ эгээн түрүүн хэн атомна электростанци, атомна ледокол байгуулааб? Совет хүнүүд, Совет орон байгуулаа! Замбуулинай түн руу ниидэдэг олон тоото асари ехэ онгосонуудые хэн бүтээгээб? Совет хүнүүд, Совет орон бүтээгээ! Огторгойн гүн тээшэ хэн түрүүн ниидээб! Совет хүнүүд ниидээ! Манай хүсэндэ, манай омогорхолдо хизаар гэжэ байхагүй.

Эдэ бүхымнай хэнэй хүсөөр. хэнэй ашаар мандан мүндэлөө гээшэб? Коммунис партиин, Ленинэй партиин хүсөөр, ашаар мандан мүндэлөө!

Партиин XXII съезд манай орон дотор коммунизм байгуулха 20 жэлэй асари ехэ хараа түсэб баталжа, шэн габьяата ажал тээшэ уряалаа. Коммунис партиин зааһан энэ гайхамшагта замаар урагшаа дабшажа, Коммунизмын гэгээн гэрэлтэ үндэр өөдэ дабажа, тэрэнэй бодото шэг шарайе эхилэн үзэжэ байһан гайхамшаг түүхэтэйбди.

Манай мүнөөнэй эгээл нангин, эгээл дэлгэр ехэ зорилго хадаа үргэн далайсатайгаар Коммунизм байгуулха зорилго мүн. Коммунизм байгуулха гээшэмнай миил амарханаар бүтэхэ хэрэг бэшэ, харин баатар ехэ ажалай хүсөөр бүтэхэ ёһотой ха юм. Зарим нэгэн харюусалгагүй, ажалда дурагүй, хүнгэн хөөмэй хүнүүд Коммунизмые тон буруугаар ойлгожо, ажал хэнгүй байгаад, амаараа гаратар эдеэлхэ, миил аляа сэнгүүдээ дашуужа ябаха шэнгеэр бодожо магад. Тиимэ бэшэ. Коммунизм гээшэмнай ажалшадай сусаршагүй ажалаар байгуулагдаха ёһотой ха юм. Коммунизм ажал хоёр таһаршагүй нангин аха дүүнэр.

Тэрэ коммунизмын гэгээн гэрэлтэ үндэртэ далбажа байһан жаргаланта ажабайдалай, жабхаланта ажалай Улаан тугые үгтан, үшөө түргэн, үшөө далайсатайгаар урагшаа дабхия гээд партимнай урина, арадһай зорино.

Ц. ДАМДИНЖАПОВ.

Хэлэһэн үгэдөө ээзд

Зүүн-Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын отделениин хүдэлмэришэд республикын һайндэрые ажалай бэлэгтэйгээр угтаха гэжэ зоригжоод, шэнэ уялгануудые абанхай. Ажалай амжалта түйлахаһаа гадна, үйлэдбэриин культура дээшэлүүлхэ, станциин досоо, газаа талые, мүн хүдэлмэришэдэй ажаһуудаг гэрнүүд, үйлсэнүүдые болбосон түхэлтэй болгохо, ногоорүүлхэ талаар ехэ юумэ хэхээр хараалаад, социалис уялгаяа хэрэг дээрэнь дүүргэжэ байна.

Түмэр замшад май соо һайн үрэ дүн түйлаба. Тэдэнэр арадай ажахыда шухала хэрэгтэй элдэб ашаа даабариһаа гадуур 1376 вагонуудта ашажа ябуулаа, республика соо ашаа шэрэдэг вагонуудай эрьесэ 0,1 сүүдхээр түргэдхөө. Мүн сүүдхэ соо локомотивуудай ябуулгые нормоор хараалагдаһанда ороходоо 21 километрээр ехэ болгоһон байна.

А. Калинин.

…ялгаяа дүүргэбэ

…ликын түрүү предприятинуудай нэгэн болохо …ын нарин сэмбын фабрикын коллектив Буряад …о 40 жэлэй ойн һайндэртэ бэлэг болгон, хахад …даабарииe болзорһоонь урид дүүргэжэ, түсэб…р 20 мянган метр ноoһон бүд нэхэжэ гаргаха гэ…лис уялга абаһан юм. Энэ бүд тус предприя…лшадай алмаһан ноoһонһоо нэхэгдэхэ байна. …фабрикын хүдэлмэришэд энэ уялгаяа нэрэтэй …юр дүүргээ. Түсэбһөө гадуур 20 мянга 500 метр …янзын эрхим шанартай бүд нэхэгдээ. Мүн …эрнүүдтэ «Дарима», «Паучок» гэжэ залуушуу…эдэ таараха шэнэ сортын бүд нэхэгдэхэнь.

Ц. Бабушеев.

Залуухан хотын 10 жэлэй ой

…дай город—Гусиноо…гдоһоор 10 жэлэй …-да гүйсэбэ.

…най ажалшад 1943 … булимтарагшадай …н байлдаанай бэрхэ…үүдэй үедэ Гусино… байгуулжа эхилһэн …дэ Эхэ орондомнай …у нүүрһэн тон ехэ …аа. Галуута нуурай …н тала дайдын дун…алтан абаха түхеэ… шахтернуудай байха …үүд, бараагууд ба…эн байна. Тиигэжэ …тэр 10 жэлэй тур…омохон Нуурин бии

… Верховно Советэй … Указаар энэ шах…урин 1953 ондо Гу…ород гэжэ нэрлэгдээ

…ашадаа он жэлэй … шахтёрнуудай город …рэгдэһэн, олон даб…аруул гэрнүүд, гоё …эмэглэгдэһэн сквер, …ии болобо.

… шахтнуудта, горо…анцида, тэндэхи за…олой фабрикада, барилгын управленидэ олон мянган ажалшад эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлжэ байдаг.

Буряад орондо совет засагай тогтоһон жэлнүүдтэ бодхоогдоһон Гусиноозерск городой ажаһуугшад 10 жэлэйнгээ ойе ажалай шэнэ амжалтаар угтаба.

Зураг дээрэ: городой Карл Марксын нэрэмжэтэ үйлсэ харуулагдана.

Ф. Моренецэй фототекст.

Совет хүнүүдэй һайн һайхан заншал

Сержантын баатаршалга

Забайкалиин сэрэгэй округой гарнизонуудай нэгэндэ иимэ ушар болобо. Младши сержант Борис Дарманов баригдажа байһан гэрэй хажуугаар нэтэтэ гараба. Хүдэлмэриин үдэршье дүүрээд, барилгашад хуу гэртээ ошоһон байба. Тэдээнэй хүдэлдэг газарта—ленточнэ транспортерой хажууда түбэһэншэ үхибүүд дүүрэшэнхэй. Тэрэниие хараад Борис машинаһаа холодоггы гэжэ үхибүүд руу ооголхыньшье тэндэ тэрэ транспортер гэнтэ хүдэлшэбэ.

Дарманов тэдээн тээшэ гүйгөөд, транспортер доро мүрөө үбижэ үрдибэ. Ехэ гэгшын элһэн соо энэ механизм үхибүүдэй нэгые дараһан байба. Олон пүүд хүндэ юумэн энэ хүнэй мүрыень ехэ шангаар дараашье һаань, Борис түйлажал байба.

Тииһээр байтарынь энэ аюултай юумэ хараһан үхибүүд тэрэ шадар ябаһан хүнүүдтэ хэлэһэн байба. Түрүүн хоёр эхэнэр эндэ бии болобо. Теэд тэдэнэр туһалжа шадахагүй байшоо.

— Эрэ хүнүүдые ерүүлыт,— гэжэ Дарманов ооплобо. би үшөө нэгэ хэды түйлажа үзэхэб… Нюур руунь шье шуһан гүйжэ, нюдэниинь шье юумэ харахаяа болинтобо ха. Хэды тиигээшье һаа, яажашье һаань түйлажал үзэхэ! гэжэ бодоно. Хэды минута болоод байхада эндэнь хэды эрэ хүнүүд ерэбэ. Эдэнэр транспортерынь үргэжэ, тэрэ үхибүүе дороһоонь гаргаба. Тэдэ эхэнэрнүүд сэрэгшые хажуу тээшэнь болгожо, ногоон дээрэ хэбтүүлбэ.

Борис мэдээ ороходоо нэн түрүүн иигэжэ һураба:

— Тэрээхэн хүбүүн амиды гү?

— Амиды! Амиды! гэжэ тэндэ байгшад харюусаа.

…Эрэлхэг зориг, һүбэлгэн ухаа гаргажа, үхибүүе абарһанайнь түлөө командованиинь комсомол Борис Дармановта сержантын сэрэгэй нэрэ зэргэ олгоод, нютагаа—Дагестан ошохо саг зуурын амаралта үгэбэ.

В. Пашин,
ТАСС-ай корр.
Забайкалиин сэрэгэй округ.

Хүнэй ами наһа абараад…

Үндэр наһатай болоһон нэгэ үбгэжөөл түмэр зам зубшаад ябажал байба. Тиин дүтэлшэһэн поездын дохёо дууланаашьегүй хэбэртэй. Харгы замай хүдэлмэришэн Тамара Моичейченко гэгшыншье ооголхо, хашхархыень дууланагүй ха даа— дүлиишэг үбгэжөөл.

Эдэ бүтэдэ хэдыхэн секундын болзор соо үнгэрһэн хэрэг. Тэрэ залуу эхэнэр рельсэнүүд руу һүрэжэ, тэрэ хүниие түлхижэ холодуулба. Теэд өөрөө поездын сахариг доро ороо. Хэды часай турша соо врачууд энэ эхэнэрэй ами наһые абарха гэжэ хэдышье оролдоо һаань, бүтэбэтүй. Тамара Моисейченко наһа бараба.

Зүүн Сибириин түмэр замай Шира станцида Тамара Андреевна Моисейченкые жэшээтэ хүдэлмэрилэгшэ, эдэбхитэй, һайн зан абаритай, энхэргэн һайн эхэ гэжэ суутай байгаа юм.

Эрэлхэг зориг гаргаһанайнь түлөө СССР-эй Верховно Совет Президиум Т. А. Моисейченкые «Хүндэлэлэй тэмдэг» орденоор шагнаба.

(ТАСС).

Хартаабха ехээр ургуулан абалгые дээшэлүүлхэ тухай хүдөө ажахын ажалшадта КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Советэй хандалгаар зоригжоһон Сахалинай областиин Анивскэ үйлэдбэриин управлениин ажалшад хартаабхын ургасые эрид дээшэлүүлхын түлөө тэмсэнэ. Звенонууд хоорондо социалис мүрысөөн дэлгэрүүлэгдээ. Хартаабха тарилга дээрэ һайнаар ажаллаһан Николай Бульботкогой звено («Южно-Сахалинский» совхоз) түрүүлжэ, дамжуулгын Улаан тугаар шагнагдаба. Зураг дээрэ: хартаабхашадай социалис мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлэгшэд (зүүн гарһаа)—Н. Бульботко, З. Арьяхова, Т. Белокосова, В. Милаев, Ш. Хусаинов болон Н. Свердлович.

ТАСС-ай фотохронико.

Харганаа нютагай хоймортo…

РЕПОРТАЖ

Харганаа нютагай оршон байгаали үзэсхэлэн гоё. Тойроод, тэрээ сааханүүр, үндэршье бэшэ һаа, ой модоор элбэг хада хүбшэнүүд томоотой янзаар гобхойлдоно. Баруун хойто зүгтэнь Алтан гэжэ, элдэб ургамалтай уула эреэлэн харагдана. Урданай хүгшэд, үбгэд энэ хада дээрээ гараад «хайр шулуун Ходонсо, хана шулуун Орголи, Ходонсо дээрээ хуули бариһан, Орголи дээрээ түрэ тогтооһон» уг гарбалда шүтэдэг бэлэй.

Харин мүнөө Харганаа нютагта 150 гаран үрхэтэ айлнууд энхэ түбшэн, сүлөөтэй жаргалтай ажаһуудаг. Эндэхи зон аяар холын хэдэн үеын саанаһаа далайн хойтохи буряадуудһаа гаража ерэһэн «удхалма удхатайбди, уншама түүхэтэйбди» гэжэ уг гарбалаа элирхэйлдэг. Энээн тухайда Цыреторовагай эжы гэжэ хүгшөөдэй уг дамжуулан удхалжа хөөрөө һэн. Хүгшэнэй аша басаган Аллань Улаан-Үдын Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай дээдэ һургуулида һурадаг юм. Һаяхан ашаһаа абаһан бэшэгээ намда уншуулаа. «Мүнөө тон тухагүй, шахардуу сагнай болоод байна. Экзаменаа һайн барижа байнам» гэжэ тэрэ бэшэг соогоо мэдээсэнэ.

Хүгшөөдэй ехэл хүл хүнгэн. Үшөө гушаая үргэхэ һанаатай. Мүнөөшье нюдэниинь хурса, шэхэниинь һонор. Шэлгүйгөөр ноoһон зүйлнүүдые оёдог. Тиигэбэшье гэнтэ зүүгээ гээжэрхёод, «хоёроо алдаһан үхэмэр» гэжэ байжа гүбэрэн бэдэрдэг юм.

Харганаагай буряадуудай хэлэн яаха аргагүй уһан жороо хори хэлэнэй баялиг үянгатай.

Эндэхи Кировэй нэрэмжэтэ колхозой байдалые харахадаа, «Хуушан дайда һохор, хубилһан дайда һоноp» гэдэг оньһон үгэ абаһаар һанаанда ороодхино.

УЛААН ТУГ ДАЛБАНА

Хаанаһаашьеб, Хамар Дабаанай орьёл оройнуудай үндэрһөө хобхорон гараһан эмниг һэбшээн гэнтэ гэнтэ соёрон үлеэжэ, шорой тооһо үрьюулнэ.

Колхозой түб—Харганаада тэрэнэй правлениин, Доодо Бухэнэй сомоной Советэй байшангууд, фельдшерскэ пункт болон клуб мэтын томо туранууд жарылдэнэ. Совет засагай һүлдэ тэмдэг болоһон Улаан тугууд тэдэ эмхи зургаанууд дээрэ хододоо намилзан байдаг.

Доодо Бухэнэй сомондо ороходомнай, наһатайшаг эхэнэр—эндэхи сомоной советэй түрүүлэгшэ Валентина Цыбикжаповна Будажапова—маниие угтаа. Эндэ хүдөө ажахын, барилгын болон соёлой асуудалнуудые колхозойнгоо правленитэй, парткомтой сугтаа шиидхэдэг.

Сомоной Советэй түрүүлэгшэ өөрөө анхандаа колхозой зоотехнигээр олон жэлдэ хүдэлһэн юм. Валентина Цыбикжаповна колхозой правлени ерэжэ, заседани, суглаануудтань ходо эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг. Гэхэтэй хамта колхозой түрүүлэгшэ Чойнзонов Лхамсурэн Аюшеевич сомоной Советэй ажал хүдэлмэридэ мүн лэ эдэбхитэй оролсодог юм.

Тус сомоной Советэй эдэбхитэд жэлһээ жэлдэ улам олошоржо байнхай. Илангаяа эхэнэрнүүдэй совет (түрүүлэгшэнь тэндэхи 8 жэлэй һургуулиин багша Федорова Екатерина Иннокентьевна) ехэ эдэбхи үүсхэл гаргана.

Доодо бухэнэйхид үндэгэ тушаалгаар үнгэрэгшэ жэлэйнгээ түсэб 110 процент дүүргээ. Энээндэ эхэнэрнүүдэй Советэй үүргэ илангаяа ехэ байха,—гэжэ сомоной түрүүлэгшэ хөөрэнэ.—Советэй гэшүүд үйлсэ үйлсөөрөө хубааржа, ойлгуулламжын хүдэлмэри һайнаар, урагшатайгаар ябуулна.

Сомоной Советэй дэргэдэхи эхэнэрнүүдэй советэй эдэбхитэд—колхозой овощевод Нимаева К. Б., багша Новикова Е. А., сельпогой наймаалагша Батышева Е. Н., агроном Санжиева Т. Д. гэгшэд эсэхэ сусахые мэдэнгүй хүдэлжэ, олоной туһада оролдодог юм.

ХАРГАНАА НЮТАГ ХҮГЖЭН ҺАЛБАРНА

Харганаа нютаг—манай үеын шэнэ тосхонуудай нэгэн. Тиигэжэ хэлэхэдээ, һая тогтоһон шэнэхэн һуурин гэнэгүйбди. Харганаа тосхон хорёод жэлэй саада тээ шэнэ түсэбөөр баригдажа эхилээ һэн. Колхознигуудай байра, буусануудые харахада, колхозой правлени соо үлгөөтэй байдаг хараалламжаар тодхогдоһон янзатай. Колхозой үйлсэнүүдээр ябахада, ямаршье хүнэй дура буляамаар: колхознигуудай гоё гоё байшангуудай сонхо доогуур сагаан сэсэгээ забилһан һайхан модод, уляангирай сагдуулнууд урган һалбарна.

Үнгэрөөшэ хабартаа сомоной Советэй үүсхэлээр 700 гаран сагдуул таригдаа. Республикынгаа 40 жэлэй баярай ойе угтуулан, харганаагаархин колхозойнгоо түбтэ шэнэ стадион барижа байна.

Колхозой правлениин тээ хойнохоно томо гэгшын гэрэй торхо бодоод байна. Шэнэ гостиница болохо энэ гооронсонь мүн лэ июлиин 6 болотор баригдажа дүүрэхэ юм. Энээниие колхозой 4 үбгэд хахад һарын хугасаа соо бодхоожорхёо. Тус бригадые үнинэй коммунист Цыретор Ринчинович Доржиев толгойлно. Амаралтада гараһан Лхамжаб Максаров, Цырендоржо Цыденов, Бато Бадмаев гэгшэд үглөөнһөө үдэшэ болотор сарба һүхэеэ тамшаалган дархалдаг.

Колхозой хүсөөр һургуулиин шэнэ байшан шулуугаар баригдажа эхилээ. Доодо Бухэнэ (хоёрдохи отделени) һайндэр болотор шэнэ амбулатори баригдахаар хараалагдаа.

Ажалшадай дунда хүмүүжэл болбосоролой хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэ сомоной Советэй депутадууд, багшанар болон бусад интеллигентнэр эдэбхитэйгээр хабаадана. Эдэнэр үе үе болоод, шэнэ һонин лекци уншана, элидхэлнүүдые хэнэ. Жэшээлхэдэ, эндэхи лекторнуудай бүлэг (эрхилэгшэнь һургуулиин директор нүхэр Цыденов) шэнэ жэлһээ хойшо хэдэ хэдэн һонирхолтой лекци, хөөрөөнүүдые эмхидхэһэн байна.

АЖАЛДАА АБЬЯАСТАЙШУУЛ

Габшагай ажалаараа суурхада баатарнуудай зэргэ эндэ үдэр бүри үргэдэжэ, һара бүхэндэ нэмэжэ байдаг.

Залуу һаалишан, комсомолой гэшүүн Зина Содномовае харыт. Нёдондо жэл арбан дүрбэн үнеэдые даагаад, тус бүриһөөнь 1900 литр һү һааһан юм. Энэ жэлэй апрель һара соо 142,3 литр һү һаагаа.

Гэхэ зуура «ёлочко» түхеэрэлгын тодхогдоогүй дээрэһээ мүнөө хүрэтэр үнеэдээ гараараа һаадаг байһаар.

— Тэрэ «ёлочкомнай», юрэдөө, хэзээ тодхогдожо, маанадаа амаруулха юм даа,—гэжэ хорёод гаран жэлдэ һаалишан ябаһан Жамсаранэва Пунсэк хүлеэжэ ядангяар асууна. Нээрээшье, шэнэ онол арга хэрэглэн, үнеэдээ бүри түргөөр, бүри һайнаар һааха һэмди гэжэ һаалишадай һанаха, хүлеэхэнь зүб. Кировэй нэрэмжэтэ колхозой правлени энэ асуудалда анхаралаа хандуулха ааб за гэжэ найдагдана.

— Энэ жэлэймни уялга — үнеэн бүриһөө 2 мянган литр һү һааха гэһэн юм даа. Тэрэнээ дүүргэхын тулада мүнөөнһөө оролдожо байнабди,—гэжэ энэ һаалишан хөөрэнэ.

«Пунсэк хээтэй оролдоо хадаа хэлэһэнээ хүсөөнгүй болихогүй даа» гэжэ харганаагаархин хэлсэдэг.

— Мүнөө һаалишанаар ажаллахада һүрэггүй хүнгэн болошоо даа,—гээд баһал үнинэй һаалишан Дулмажап Абидуева омогорхоно.—Үдэнь мүртэйшье хашаан байгаагүй. Мүнөө малай байра ямар болоо гээшэб! Дулаан, һаруул, хаананьшье зайн гал! Лхамсурэн Аюшеевичнай оролдожо, үнеэхи «ёлочкоёо» түргэн тодхоо хадань, бүришье һайн байха һэн.

Энэ колхоз тарилгынгаа хүдэлмэри дүүргэнхэй. Эндэхи колхознигууд сабшалангаа уһалуулжа эхилээ. Луговод Дансаран Батуев, Гармаев Цыретор гэгшэд оролдолго хэшээл гарган, урматайгаар ажаллана.

Харганаа нютаг үдэр бүри үзэсхэлэн һайхан, баян дэлгэр боложо байна

В. ПЕТОНОВ.

ТАСС-ай мэдуулгэ

(Эхининь 2-дохи нюурта)

ёһоор дотоодынгоо хэрэгые эрхилхэ гэжэ байһан эрхэ байдалда Ирагай арад Нури Сандай хархис муухай арга методуудые буруушаан хаяһан байна. Курднуудта эсэргүүгээр дай хэһэнэй, армиин хүсоор тэдэнэй хүдэлөөе даража үгы хэхэ гэһэн Касемай һэдэлгэ хадаа тэрэнэй арад зонһоо таһаржа, һүүлэй һүүлдэ унаһан шалтагаануудайнь нэгэн болоно бшуу.

Мүнөөнэй Ирагай правительство засаг түрэдэ ерэхэдээ Курдын асуудалаар Касемай хараа шугамые хэлээрээ буруушааһан хэбэртэй болоод, хэлсээ хэжэ курдын асуудалые шиидхэхэ, тэдээндэ национальна эрхэ сүлөө олгохо гээд программна мэдүүлгэнүүд соогоо үгээ үгэһэн юм. Гэбэшье курдын хүдэлөөнэй хүтэлбэрилэгшэдтэй баасистска правительствын хэһэн хэлсээнүүдэй үедэ урда тээнь хэлэһэн үгэһөө арсаад, тус правительство курднуудай үнэн зүб эрилтэнүүдые дүүргэхэгүй гэбэ. Курдын районууд шадар армяа татажа, хэлсээнүүдые хэжэ байһан хүнүүдтээ гэнэдхээжэ сохилто хэхын тула Багдадтахи засагаархид хэлсээ хээ гэжэ элирбэ. Энэнь үнэндөө курдын арад зониие мэхэлһэн ябадал болоно. Гитлерэй гурим ёһоор хэһэн муухай ааша болоно гээшэл.

Ирагай баасистнуудай социалис гэжэ нэрлэдэг лидернүүд арад зоной дунда ямаршье дэмжэлгэгүй байхадаа оронойнгоо түрүү үзэл бодолтой, демократическа бүхы хүсэндэ өөһэдыгөө эсэргүүгээр табижа, империалис этэгээдүүдэй аша туһада алба хэнгээ шуһата алуурай, элдэб муухай аашануудай ашаар засаг түрэеэ бариха гэжэ оролдоно. Эгээл иимэһээ засаг түрэдэ ороһон түрүүшын үдэрһөө эхилээд эдэнэр империализмда эсэргүүгээр үнэхөөрөө тэмсэдэг, эб найрамдалай түлөө, оронойнгоо национальна аша туһын түлөө, демократиин түлөө үнэхөөрөө тэмсэгшэдые—Ирагай коммунистнууд болон бусад патриодуудые мүшхэжэ мүрдэжэ эхилээ һэмши бы. Ирагай правительство СС түхэлэй фашист отрядуудые—«национальна гварди» гэжэ нэрэтэй тусхай отрядуудые байгуулаа бшуу. Эдэнь патриодуудые шуһата муухайгаар хюдадаг юм.

Хэдэн мянган хүнүүд мүнөө Ирагай түрмэнүүдтэ зобожо тулижа байна, мүшхэбэри, сүүдгүйгөөр саазалан алаха ябадал зогсоогдоногүй, энэ орон полициин гүрэн боложо байна. Демократическа хүсэнүүдые, тэрэ тоодо курдын национальна демократическа хүдэлөөе дарадаг онол аргануудынь нацистнуудай политическэ дайсануудаа дараха, мүрдэхэдөө үргэнөөр хэрэглэдэг аргануудһаань ямаршье илгаагүй юм. Ирагай правительство Курдистанда хүн зониие олоор хюдаха—Геноцидой хараа шугам бэелүүлнэ. Энэнь хүнэй юрын эрхэ сүлөөдэ, Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин уставта зүришэнэ гээшэ. Хүн түрэлтэндэ харша иимэ хараа шугамые ООН хододоо буруушаадаг байгаа.

ООН-ой гурим ёһо сахидаг дэлхэйн үнэн сэхэ хүн бүхэн, гүрэн бүхэн мүнөөнэй Ирагай засаг түрынхидэй курдын арадта эсэргүүгээр ябуулжа байгаа харата муухай хараа шугамыень шоо үзэжэ буруушаажа, үгэ дуугаа хэлэнгүй байжа шадахагүй.

Ирагай патриодуудые шуһата муухайгаар алажа, хюдажа, курдын арад зониие алажа байхадань Советскэ Союзай арад зон шоо үзэжэ, шөбтө хаража байна. Совет хүнүүд Ирагай арад зондо хани барисаанай гүн гүнзэгы мэдэрэлтэй байдаг, Иргтахи курдын арад зоной национальна эрхэ сүлөөгэйнгөө түлөө хэжэ байһан үнэн зүб тэмсэлыень бүримүһэн дэмжэжэ байна.

Национальна асуудалые зүбөөр шиидхэхэ, тиихэ үедөө арадуудай национальна эрилтэнүүдтэ анхаралтайгаар хандаха гээшэ ямар шухалаб гэжэ Советскэ Союз һайн мэдэжэ байдаг. Алаха, хюдаха, хүсэрхэхэ арга методуудые хэрэглэжэ байһан Ирагай правительство эдэ аашануудайнгаа хойшолонгуудай түлөө, арабууд ба курднуудай шуһа адхаруулжа байһанайнгаа түлөө хатуу харюусалга бэе дээрээ даажа абана гээшэ.

Курднуудые, Ирагай түрүү хүсэнүүдтэ эсэргүүгээр ябуулжа байгаа шуһата муухай хараа шугам хадаа гансал Ирагта хабаатай гэжэ харуулха һэдэлгэ нэгэшье хүн бү хэг. Энэ хадаа бүхы оронуудта хабаатай хэрэг болоно. Иимэ хараа шугам, иимэ аашанууд хадаа ООН-ой Уставые бүдүүлигээр хазагайруулхаһаа гадна, Ирагай гүрэнэй бэеэ даанхай байдалда сохилто хэнэ гээшэ. Нури Сандай байһан үеын гурим ёһоһоо үшөөшье хатуу муухай колониальна ногто Ирагта умэдхүүлхэ ябадалдань империалис хүсэндэ харгы зам нээжэ үгэнэ гээшэл. Эдэ бүгэдэ хадаа хүсэд батажаагүй Дүтын ба Дундадахи зүүн зүгтэхи дэлхэйн байдалые бури муудуулна бшуу.

Энэ ушар хадаа эб найрамдалай ба арадуудай хоорондохи харилсаануудые бэхижүүлхэ хараа шугам баримталдаг ямаршье гүрэнэй, илангаяа Дүтын ба Дундадахи зүүн зүгэй райондо, мүн энээн шадар байһан районуудта дүтэ оршодог гүрэнүүдэй һанаа зобоонгүй байха арганьүгы. Империалистнуудай плацдарм болгон гартаа абаһан совет хилэ шадарай газар дайдын Совет гүрэндэ ба эб найрамдалда дуратай бусад гүрэнүүдтэ эсэргүүгээр оло дахин хэрэглэгдэһэн жэшээе совет хүнүүд мартаагүй байна. Эгээл иимэһээ Ирагта мүнөө боложо байһан бүхы юумэнүүдтэ Советскэ Союзай ехээр һонирхожо, һанаагаа зобожо байһаниинь ойлгосотой.

Японой дэбисхэр дээрэ США сэрэгэй аюултай бэлэдхэл хэнэ

Советскэ правительствын Японой правительствада эльгээһэн мэдүүлтые Японой СССР-эй посольство июниин 14-дэ Японой гадаадын хэрэгүүдэй министерствэдэ дамжуулба.

Уһан доогуур ябадаг Американ атомна онгосонуудые Японой портонуудта оруулха тухай Японой правительствада США-гай хандаһанай удаа ядерна зэбсэг абажа ябадаг Ф-105 түхэлэй самоледуудай Японой дэбисхэр дээрэ бии болоһон ушар хадаа Японие ядерна зэбсэгтэ хабаадуулхын тулада, Японие Зүүн зүгтэхи ээрхэг хүсэрхүү атомна газар дайда болгохын тулада Америкын түсхайта хүнүүд ехэ нэтэрүүгээр хүсэл оролдолгоёо гаргажа байна гэжэ энэ мэдүүлгэ соо тэмдэглэгдэнэ. Америкын ядерна зэбсэг зөөхэ хэрэгсэлнүүдые өөһэдынгөө ороной дэбисхэр дээрэ байлгахаһаа арсахагүйһөө гадна, Японодо США-гай хэжэ байгаа сэрэгэй аюултай бэлэдхэлнүүдые саашань үргэлжэлүүлхэ зүбшөөл Японой правительство үгөө гээшэ ха гэжэ харахаар байна. Иигэхэдээ Японодо, тэрэнэй арад зондо аюултай байжа болохо хойшолонгуудай түлөө бүхы харюусалгыень Японой правительство бэе дээрээ даажа абаба гээшэ ааб даа.

Хэрбээ Японой правительство үнэхөөрөө ядерна зэбсэгжэлгые буруушаадаг гээшэ һаа (энээн тухай оло дахин мэдүүлдэг байгаа), ядерна зэбсэг тараахагүй гэһэн гуримые сахиха, тэрэниие зөөхэ хэрэгсэлнүүдые өөрынгөө дэбисхэр дээрэ байрлуулхагүй байгаа.

(ТАСС).

Элдэб оронуудһаа абтаһан мэдээнүүд

✪ ГДР-эй уран зохёолшодой үмэнэһөө Анна Зегерс, Ганс Мархвице, Эрвин Штриттматтер, Ганс Кох болон Пауль Винс гэгшэд «Дейчландзендер» гэжэ ГДР-эй радиостанциин главна редактор Грасник гэгшые Бонной засагаархидай арестовалһые буруушааһанаа мэдүүлээд, тэрэниие дары сүлөөлхэ гэһэн эрилтэ хэбэ. ГДР-ой журналистнуудые ФРГ-дэ газаашалан мүрдэдэг ябадалые уласхоорондын ёһо гуримда харша, зоргоороо ороһон ааша гэжэ уран зохёолшод тэмдэглэнэ.

✪ Африкын оронуудай гүрэнүүд болон правительствануудай толгойлогшонорой Аддис-Абебада болоһон конференциин шиидхэбэриин ёһоор байгуулагдаһан сүлөөрэлгын тусхай жаса гэдэгтэ Танганьикын республикын правительство 30 миллион фунт стерлинг оруулба. Тэрэ жасын зорилто хадаа үшөө бэеэ даанги байдалтай болоогүй Африкын дайда дээгүүр боложо байһан национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ туһалха гэһэн байна.

✪ Иргата һуудаг курднуудта эсэргүү сэрэгэй ябуулгые дахинаа һэргээхэ гэһэн Ирагай правительствын гаргаһан шиидхэбэритэй дашарамдан, «Ирагай арадые хамгаалха хүдэлөөн» Лондондо мэдүүлгэ тунхаглаба. Энэ мэдүүлгын авторнууд хадаа энэ хүн зониие олоор хюдалга, хохидолгодо хүргэхэ Ирагай засагаархидай шиидхэбэриие эрид буруушаагаад, хүн түрэлтэнэй эрхэ сүлөөе сэхэ эбдэһэн ябадал гэжэ тоолоно.

✪ Америкын гүрэнүүдэй организациин советдэ байдаг өөрынгөө түлөөлэгшые бусааха гэһэн шиидхэбэри тухайгаа Боливиин правительство соносхобо.

КАРАГАНДИЙСКА ОБЛАСТЬ. «Индустриальный» совхозой механизаторнууд хуряалгын техникэ заһабарилжа эхилбэ. Ургаса хуряалгын эхилхэдэ тарянай 100 комбайн гаргагдаха юм. Эдээнэй хахадһаань олонхинь мүнөө заһабарилагданхай. Зураг дээрэ: совхозой директор В. Ф. Вольф (зүүн талаһаа), нэгэдэхи отделениие эрхилэгшэ Ф. С. Дильман гэгшэд заһагдаһан комбайнуудые хаража байна.
ТАСС-ай фотохронико.

Бальжар үбгэжөөлэй хубита

Үзэсхэлэнтэ һайхан байгаалитай Аха нютагта ажалша бэрхэ, уран дархан хүнүүд олон юм. Үни удаан сагай туршада оролдосотой һайнаар ажаллажа, үнгэрэгшэ жэлдэ пенсидэ гараад байһан Бальжар Ошорович Осохеевые танихагүй хүн Орлигто байхагүй.

Бальжар Ошорович 10 гаран жэлэй туршада хирпиисэ хэхэ мэргэжэлые наринаар шудаланхай юм. Жэл бүхэндэ хэдэн арбаад мянган эрхим шанартай хирпиисэ хэдэг байгаа. Нёдондо, пенсидэ гараха жэлдээ 25 мянган хирпиисэ хэһэн юм.

Хара багаһаа хойшо саг үргэлжэ ажал хэжэ ябаһан аад, Бальжар үбгэжөөл мүнөө ойр зуурашье миин һуужа шаданагүй.

— Коммунизм байгуулха асари ехэ түсэбые совет арадай, түрэл буряад арадайнгаа бэелүүлжэ байхада ажалгүй һууха аргамгүй. Бэеын хүнгэн, сарюун ябаа хада хамтын хэрэгтэ хубитаяа оруулха, республикынгаа 40 жэлэй ойе баһал ажалай амжалтаар угталсаха дуратайб,—гэжэ Бальжар Ошорович хөөрэнэ.

Эдэбхитэй энэ пенсионер үбгэжөөл Орлигой дунда һургуулида 10 мянган хирпиисэ, «Коммунизм» колхоздо мүн лэ 10 мянган хирпиисэ хэжэ үгэхэ болобо. Эндэхи дунда һургуулиин ахалагша классуудай хэды һурагшад ажалдань хамһалсаха байна.

Ажалша бэрхэ Бальжар үбгэжөөлдэ амжалта хүсэе.

Д. Лыгденов.

ТҮРҮҮШЫНШЬЕ ҺАА, ЭМХ...

Зүүн Сибириин технологическа институт республикын 40 жэлэй ойдо зорюулан тусхай спартакиада үнгэргэбэ. Энэ спартакиадань институдта түрүүшынхеэ эмхидхэгдэжэ байбашье, зарим хабаадагшадынь үнинэй горитой дүршэлтэй, республика дотороо мэдээжэ болоһон спортсменүүд байба. Тэдэнэй дунда велосипедистнүүд нүхэд Заикин, Журкина, Логвиненко, Алексеева гэгшэд, хүнгэн атлетикээр республикын чемпион Данилова, 1-дэхи разрядай санашад Балдаев, Богданов, Храпунов болон бусад эндэ хабаадаба. Студентнэр спортын бүхы зүйлнүүдээр хаба шадалаа үзэлсэжэ, курса бүхэнэйхид эдэбхитэйгээр, абьяастайгаар мүрысэбэ. Тус спартакиада өөрын тусхай гуримтай байба.

Түрүүшынь үдэр... «Динамо» стадионой ногоормо һайхан талмайе технологическа институдай студентнэр тойробо. Парадта жагсаһанай һүүлээр 100 метрэй зайда басагадай мүрысөөн болоо. Дүрбэ, дүрбөөр мүрысэгшэдые хэдэн удаа табиһанай һүүлээр бултанайнь саг зэргэсүүлжэ үзэхэдэнь, түрүүшын һуурида техфагай гурбадахи курсын Любовь Киреева, хоёрдохи, гурбадахи һуурида мүн лэ энэ факультедэй Мария Гомбоева Логачева хоёр гараба. Энэ үедэ талмайн зүүн урда буланда граната шэдэхэ мүрысөөн болоо. Одоошье эндэ хүдэр шанга балсантай хүбүүд гарай шангые, арга дүршэлөө олондо харуулаа бшуу. Барилгын факультедэй хүбүүд Зайкин, Хоборков гэгшэд 58,5 метр зайда граната шэдэһэн байна.

Уданшьегүй спарта... ша судья Виктор ... Вампилов эрэшүүлэй ... урилдахые соносхоно. ... дэ тус факультедэй хо... Юрий Солдатов 12,3 с... талжа, институдайнг... нэрэ зэргэдэ хүртөө. Т... харанхы болотор ... үргэлжэлбэ. Эндэ бар... тедэй хоёрдохи курсын...

Хоёрдохи үдэрынь 1... зайе гаталха һорёон с... һонирхуулаа. 15 хүн ... жа, стадионой заһа... шадал мэдүүлэн табиһа... һоной һүүлээр Стани... Игорь Богданов хоёр бу... һаа ходо һүрэн гараш... энэ зайе технологическ... 4-дэхи курсын студент ... минута соо гаталаа. Хо... тус факультедэй гурба... Игорь Богданов ээлһэ... дэрые, утые харайлгаар ... ска факультедэй хоёрд... студент Леонид Пересан... хүн хоёр үдэрэй турш... багүй.

Иигэжэ бүхыдөө 705... һан барилгын факульте... курсынхид түрүүшы... гурбадахиинь техфага... дэхи курсынхид ээлбэ.

Спартакиада хэхэ һа... хэл саашадаа мартагда... эмхитэй, һонирхолтойго... дэдэг болог лэ.

Д. ...

ХИЛЫН СААНАҺА

Ирагай Курдистандахи сэрэгэй ябуулга

НЬЮ-ЙОРК, июниин 15. (ТАСС). Ассошиэйтет пресс агентствын корреспондент Бейрудһээ иигэжэ мэдээсэбэ:

Ирагай правительствын сэрэгүүд Курдын гол газарнуудай тосхонуудые үнэһэ шандруу болгон үгы хэжэ ябана. Мүн Курдын хадын бэхижүүлгэнүүдые агаарай сэрэгэй хүсэнүүд бомбодоно. «Курднуудай буһалгаае арбан үдэр соо дарахын тулада» Курдын тосхонуудые үнэһэн тоборог болгоожо, хүн зониинь үгы хэхээр сэрэгэйхид бэлэн байна гэжэ Ирагай агаарай сэрэгэй хүсэнүүдэй командалагша Багдадта мэдүүлбэ гээд мэдээсэл соо хэлэгдэнэ.

Ирагай сэрэгүүд курднуудай автомашинануудые болон хүдөө ажахын техникые хүсөөр абана, солдадуудынь эхэнэрнүүдэй мүнгэ, үнэтэ сэнтэ юумэнүүдыень буляана, һүмэнүүдые тононо, тосхонуудай хүн зонуудые сохино, наншана гэжэ тэмдэглэгдэнэ. Энэ бузагай ябадалые буруушааһан хоёр эхэнэрнүүд саазалуулатдаа. Гурбан хүнһөө бүридэһэн сэрэгэй-полевой сүүд байгуулаад, толгойн сааза хэхэ хэрэгые байра дээрэнь дүүргэлтэ болгохо эрхэ сэрэгэй частьнуудай командирнуудта үгтэнхэй.

Баруун гүрэнүүдэй үмсын зөөри болохо «Ирак Петролеум компани» гэжэ нефтиин компаниин түхеэрэлгэнүүдые сэрэгэйхид харууһалжа байдаг болоо. Сэрэгэй хүнүүдгүйгөөр нефтиин түхеэрэлгэнүүдтэ дүтэлһэн бүхы юрын хүнүүд байра дээрээ буудагдаха гэһэн захиралта гараа.

Курдын районуудые экономическа талаһаа бүһэлэлгээ болюулаа, 1963 оной февралиин 8 болотор плендэ ороһон курднуудые сүлөөлбэ гэһэн правительствын мэдүүлгэ худал гэжэ Курдын эрхилэгшэд мэдүүлбэ. 3500 курднууд мүнөө хүрэтэр түрмэдэ һууһаар.

Ирагай Хойто зүгтэхи байдал тухай Багдадай радио мэдээсэнэ

БАГДАД, июниин 15. (ТАСС). Ирагай Курдистандахи байдал тухай тусхай коммюнике Багдадай радио дамжуулба. Правительствын сэрэгүүд хойто районуудые сэбэрлэхэ сэрэгэй ябуулга дахин эхилээд, олон тосхонуудые эзэлбэ гэжэ тэрэ коммюнике соо хэлэгдэнэ.

Сэрэгэй добтолгын үедэ Захо райондо правительствын сэрэгүүд 300 хүниие плендэ абаба. Захо, Ханекин болон Дербендихан районуудта сэрэгэй ябуулганууд үргэлжэлһөөр.

М. Барзаниин мэдү...

ПАРИЖ. (ТАСС). «Дайлалдаха, буу зэбсэгээр арад зоноо, тосхонуудаа хамгаалхаһаа бэшэ ондоо аргагүй болоод байнабди»,—гэжэ Ирагай Республика дотор автономито байдалтай болохо гэһэн Ирагай курднуудай эрилтые бэелүүлхын түлөө тэмсэжэ байһан курдын племенүүдэй ударидагша Мустафа Барзаниин Лондондо абтаһан уряа бэшэг соо хэлэгдэнэ.

Лондондо байдаг Франс Пресс агентствын корреспондент энэ мэдүүлгэ тухай мэдээсэхэ зуураа, тэрээн сооһоо иимэ үгэнүүдые тусхайлан абаһан байна: «Манай тэмсэлэй бэеэ хамгаалха зорилготой байһан туладань бидэнэр бүлимтарагшад бэшэбди. Ирагай правительствын экономическа болон политическэ бүһэлэн хүреэлэлгээе болюултар, правительство болон бидэнэй хоорондо бии байгаа арсалдаата асуудалые амгалан ёһоор шиидхэхэ ... эрилтые хангаагүй са... дайлалдаагаа болюулхаг...

«Курд арад хадаа И... лика дотор гү, али ара... ральна союз дотор а... жа шадаха» гэжэ ку... байһан зандаа гээд ... соо хэлэгдэнэ.

Ирагай түбэй пр... тунхаглаһан Курдис... туйлаһан тухай мэдэ... шааха зуураа, курдну... хүсэнүүд бүхы «к... эзэлхын тулада ураг... ябана гэжэ Мустафа Б... лан хэлэнэ. Гансал ... ээлэнгүйгөөр бүхы ... винциие курднууд ... провинци тээшэ амж... шажа, Диала про... хубиие эзэлбэ гэжэ ... соо хэлэгдэнэ.

Англида хүдэлмэригүйшүүл олош...

ЛОНДОН. Англиин Зүүн хойто районой экономическа хүгжэлтын совөдэй директор Четуинд Лондондо болоһон пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэ зуураа, ороной зүүн хойто зүгтэхи хүдэлмэригүйдэлгэтэй тэмсэхын тулада правительство мүнөө хүрэтэр ямаршье бодото хэмжээ абаагүй байһаар гэжэ мэдүүлбэ. Энэ районой ажалшадай дунда бии байгаа хүдэлмэригүйдэлгые усадхахын тулада хэмжээ абахые эрдэм, наукын асуудал эрхилдэг министр Хэйлшемдэ энэ жэлэй январь һарада даалгабариин үгтэһэниинь ... ной зүүн хойто зүгтэ... 58 мянган хүдэлмэри... байгаа, энэ тоо хада... октябрь һарынхида ор... гаар олон болоһон бай... инд мэдүүлбэ. Тэрээн... мянган хүн недели со... хүдэлдэггүй. Илангаяа ... дунда хүдэлмэригүйшүү... жо байһаниинь ехэ һ... моор байна гэжэ Чету... бэ.

Капиталай оронуудта ан... тэмсэл шангадана

АЖАЛҺАА ГАРГАЛГАДА НЭГЭДЭМЭЛ ХҮСӨӨРӨӨ ТЭМСЭНЭ

ПАРИЖ. Мозельскэ түмэрэй рудагай бассейнһээ Мецедэ (Франци) руда малтадаг хоёр мянга гаран хүдэлмэришэд суглараа. Тэдэнэр бүхы город соогуур ябажа, префектурын байшангай дэргэдэ ерээ. Мозельскэ руднигуудай ерээдүй тухай эзэд баяшуулай болон хүдэлмэришэдэй түлөөлэгшэдэй хоорондо энэ байшан соо хэлсээн боложо байнхай. Эзэд баяшуул руднигуудые хаажа, бүри һаяар хэдэн зуугаад хүдэлмэришэдые ажалһаань гаргахые һанаашалжа байнхай.

Ажалшад энэ аюулда хамтынгаа хүсөөр эсэргүүсэн тэмсэнэ. Ороной профсоюзуудай бүхы томо нэгэдэлнүүдэй түлөөлэгшэд хэлсээнэй үедэ ажалшадай аша туһые хамгаалалсана. Руда малтагшадай зарим эрилтэнүүдые захиргаанай түлөөлэгшэд хараадаа абаха гэжэ хэлсээнэй эсэстэ соносхогдоо. Тиигэбэшье аюул хүсэд зайсуулагдаагүй, шухала эрхынгээ түлөө тэмсэлые руда малтагшад үргэлжэлүүлһээр.

«АРАДАЙ» КАПИТ... БОДОТО Ш...

НЬЮ-ЙОРК. Флориды... мэр замуудай нэгэнэй ... дүрбэн һарын турша ... хэжэ, салин хүлһэ ча... тээр нэмээхэ эрилтэ ... ришэдэй эрилтэ дүүр... хогүй. Ушарынь хада... компани «мүнгэн санга... хэшээлдэ ороно» гэжэ ... гаан соносхоо.

Түмэр замшадай не... гарадаг «Лейбор» гэжэ ... паниин захиргаанай мэ... шэлхэ зуураа тус зам... ехэ олзо доход оруулда... шагшадтаа хөөрэжэ үг...

Үнгэрэгшэ жэлдэ ко... Джесси Болл Дюпон ... миллион доллар сэбэр о... байна.

«Арадай» капитали... шэнжэ иимэл даа. Милл... ганай алта мүнгэн со... байхадань, хүдэлмэриш... һээ багаханааршье на... дадаггүй байна бшуу!

Шэнэ үеын Сибирь

Үльгэр түүхын үргэлжэлэл

Горная Шория гээшэмнай Баруун Сибириин урда захада байдаг үзэсхэлэн баян хизаар юм. Энэ ороние харахаяа һанаһан хүн Новокузнецк ерэгты. Энэмнай Шори тээшэ ошоһон харгын үүдэн гээшэ. Эндэ заводууд, шахтанууд, барилгануудые харахадаа, эндэхи түгэлдэр хүсэтэй индустри тухай дэлгэрэнгыгээр ойлгожо абахат. Ашагта малтамал бэдэрэгшэдтэ ошобол, руда, шулуу нүүрһэ, марганец болон газарай бусад баялигые харахалта. Эндэхи түүхэ домогтойнь, байгаалитайнь, амитанай аймагтайнь танилсахаяа һанаа һаа, музейнүүдтэнь ошожо харагты. Эндэхи туристнууд Шори нютаг тухай ехэ гоёор иигэжэ хэлэдэг:

— Энэмнай манай Сибириин Швейцари гээшэл даа!

Горная Шория гээшэмнай эртэ урда сагай орон нютаг юм. Эндэ ажаһуудаг шорцууд хэдэн зуун жэл дамжуулан үльгэр түүхэеэ асарһан байха. Энээнэй нэгэниинь иимэрхүү юумэн тухай түүхэлдэг юм. Шоридо нэгэ басаган байһан юм ха. Энэнь жэгтэй һайхан дангина байһан гэхэ. Холын холо нютагһаа аха дүү хоёр—Алтайн хүбүүд ерэбэ гэнэ. Тиин эдэ хоёр тэрэ дангиные халташье хараһайбди гэжэ хорхойтобо. Эгээл энэ үедэ аймшагтай дуутай, залинтай аадар ерээ ха. Энэ сахилгаан шуургые барижа Алтайн хүбүүд таһа дэбһээд, шулуугаар даражархиба. Тиихэдэнь хадын басаган эдэ хүбүүдтэ аргагүй ехээр дурлашаба ха даа. Теэд тэрэ хоёрынь иимэ инаг дуран байдаггүй юм гэжэ хэлээ. Дурлахал һаа нэгэ хүндэ дурладаг юм. Тиихэлээрнь дангиныншье зүрхэн хатуужаа, түмэр булад мэтэ болобо гэнэ. Һаһа барахадаа энэ дангина түмэр хада Темир-Тау болобо ха. Тиихэдэнь аха дүү хоёр хүбүүдшье шулуун мэтээр хатуужаа гэнэ... Тэрэ үе сагһаа хойшо Шори орондо бэе бэеһээ холо бэшэ гурбан томо хада бии болоһон түүхэтэй.

Хуушанай энэ үльгэр түүхын домог гүн гүнзэгы удхатай. Арад зон газар дайдадаа дуратай байгаа, тэрэнэйнгээ баялигые мэдэдэг, хада уула, ой тайгые нойрһоонь һэрюулжэ шадаха баатарлиг хүсэн тухай бододог, һанадаг байһан болоно. Хаанай эзэд ноёдто хүн зон газарай баялиг—руда асаржа үгэдэг байһан. 300 жэлһээ үлүү саг соо хаанта засаг Шориин арад зониие дарлажа, мүлжэжэ байһан гээшэ. Малтажа абаһан алтыень, ангайнь арһые миинтэ шахуугаар абадаг байгаа. Теэд энээнэйнь түлөө юу үгэдэг байгааб? Бүри юушье үгэдэггүй байһан.

Имагтал Совет засагай оршон мандажа байгаа жэлнүүдтэ баатарлиг хүсэн эндэ бии болоо бшуу. Энэ хүсэн—сүлөөлэгдэһэн арад зон болоно. Эдэнэр хада уулынгаа баялигые гартаа абанхай. Городууд, заводууд, шахтанууд, руднигууд урган гараа. Энээнтэй хамта шэнэ удхатай үльгэр түүхэ бии болоно. Энэ түүхэнь хадаа Сибирьтэхи урда эртэ сагай үзэсхэлэнтэ гоё газар нютагай гайхамшагта ажабайдал тухай домоглоно.

Совет засагай оршон мандажа байгаа жэлнүүдтэ хада уулатай энэ ороной арад зон—шорцууд нэгэ хахад дахин олошороо юм. Революциин урда тээ эндэхи яһатад үгы болон һалтижа байһан түүхэтэй.

Энэ үе соо 6 шэнэ город бодонхой. Үшөө ямарнууд гэхэбта! Новокузнецк гээшэтнай хүн зонойнгоо тоогоор Сибирьтээ гурбадахи город (500 мянга шахуу хүн эндэ байдаг) болонхой, промышленностиингаа талаар түрүүшын һууринуудай нэгые эзэлдэг. Энэ городой үргэн гэгшын проспектнүүдээр алхалжа ябахадаа бүри һаяхан хартагана харганаанда дарагдаһан намаг газар эгээл эндэ байһан юм гэжэ этигэхээр бэшэ. Проспектһээ байтагай түгэс хүсэтэй кузнецкэ металлургическа комбинат баригданхай ха юм. Эндэхи металлаар ороной хэдэн мянган предприятинууд хангагдадаг лэ. 30 жэл үнгэрөөд байхада энэ хизаарта баһа нэгэ алдарта түүхэ дабтагдаба. Армиһаа табигдаһан 12 мянган солдат ба комсомолшууд—һайн дуратан Томиин баруун эрьедэ шэнэ мантан томо заводой һуури табиба. Совет металлургиин алдар соло болохо Ураалай Магниткатай энэ заводые сасуулханьшье бэрхэтэй ха даа.

Энэмнай ёһото түүхэ домог гээшэ бэшэ аал!

Хада уулата Шори ороной байгаагүй һаа, «Сибириин булад зүрхэн» гэжэ нэрлэхэ ёһоороо нэрлэгдэдэг Новокузнецк эндэхи газар дайдада бии болохо һаа бы даа гэжэ хэлсэдэг. Үнэн юумэ үнэн руугаа бшуу. Эндэ һаяхан бидэнэр энэ город шадарай эгээл үндэр хадын оройдо гарабабди. Теэд энээн дээрэһээ харахада ямар гоё гээшэб! Хадые хоёр тээшэнь хахалаад, хоёр гол шадарай газар дайда утаан мананда униартан байба. Энээн худар түмэр харгы татаатай, электрын элшэ хүсэ дамжуулдаг үндэр вышкэнүүд арьеылдана.

Билет худалдажа абаад, поезддо һуубабди. Тэрэмнай урда зүг барижа зорибо. Ябаһаар байтараа улам үндэр газар тээшэ жүдхэн дабшанабди. Хада уулын хоорондуур харгы зурына. Энэ байгаалиин үзэсхэлэн гоё гээшэнь, саһан папаха мэтэ малгайтай, шүрбэгэр үндэр хада уулануд шүрбылдэнэ. Осинники гээшэ гээд поезд соо ябаһан эхэнэр тайлбарилна. Энэмнай шахтёрнуудай залуу город гээшэ. Ураалһаа Помгон далай хүрэтэр олдохогүй айхабтар һайн шанартай шулуу нүүрһэн эндэһээ абтадаг юм. Доменно пеэшэнгүүдтэ кокс болгон хэрэглэгдэдэг. Саашаа болоходоо энергетигүүдэй город — Калтан болоно. Мүн саашаа хүдэлмэришэдэй тосхонууд болоно ха.

Эгээл һүүлшын станци — Таштагол болоно. Энэмнай бии болоһоор оройдоо хэдыхэн һара боложо байһан город гэнэ. Таштагол гээшэмнай айхабтар ехэ хэмжээтэй рудна хизаарай ниислэл юм ха. Урда эртэ сагай үльгэр түүхэдэ дурдагдаһан Темир-Тау хадын түмэрэй баялигые нэн түрүүн абажа эхилһэн городынь энэ ха. Энээнэй удаа Буланже, Бустаг болон бусад хада уулануудай баялигууд нээгдэжэ эхилһэн түүхэтэй. Хада уулатай энэ Шори гэдэг орон нютагай зургаадахи уурхай — Каз гэдэг 2 жэлэй урда тээ Кузнецкын домнонууд болон мартенэнүүдтэ баялигаа эльгээһэн юм.

Каз гэдэгэй түүхэ ехэ һонин. Москвагай зуугаад комсомолшууд эгээл түрүүн эндэ ерэһэн юм. Тэдэнэр Москвадаа дулаан байраяа орхёод, энээ руу зорёо бшуу. Эндэнь ой тайга шууяжа байгаа! Хүйтэн гээшыень хэлэхэ гүт. Москвагайхид эндэ ерэжэ майхангуудые табимсаараа нэгэ хабтагар фанер дээрэ иигэжэ бэшээ: «Бү хашхаралдагты!» Эндэ нүүжэ ерэгшэд түрүүшын үбэл нилээдгүй юу хээ үзэһэн байха. Саһан хүнгэрэг махажа, хэдэн сүүдхэ соо ябажа, дүтын тосхон хүрэдэг бэлэйл. Модо отолжо эдэнэй гаршье нилээд холоһон, шулгарһан байха. Хоёр хүнэй тэбэрижэ хүрэшэгүй бүдүүн модо отолоод туршал даа.

Мүнөө эндэ дулаан гэрнүүдшье баригданхай, пекарни, клуб, бани бии. Каз гэдэг руднигта ерэхэдэмнай, эндэхид түрүүшынгээ руда эльгээхээе байба. Хүгжэм дуун зэдэлнэ, хүнүүдэй нюур баяртайнууд. Түрүүшын барилгашадай тоодо орожо ерэһэн Москвагай басаган Лида Алябьева нэгэ багахан руда пулаадта орёогоод абаба.

— Түрүүшын эшелонһоо мүнхэ дурасхаал болгон абабаб,— гээд Лида тайлбарилна.

— Каз руднигһаа та ошохотнай аал?

— Тиигэхэ.

— Хаана?

— Комсомолшуудай шэнэ барилга руу ошохом...

Теэд, һайн ябаарайгты гэхэһээ бэшэ юун гэхэбши даа. Шори нютагай шэнэ барилгада ошожо, гал аһааха һаа хүндэтэй юун байхаб. Барилгашадай хуби заяан гээшэмнай иимэл һонирхолтой ха юм даа.

Энэ ой тайгатай орон нютагта хэгдэдэг барилганууд майханһаа эхилдэг гуримтай Новокузнецк, Междуреченск, Притомский болон бусад городууд, тосхонууд бултадаал майхан татажа эхилһэн байха. Шори нютагай зүүн зүгтэ геологууд шулуу нүүрһэнэй бүхэли хада олоо. Эндэ шэлэмэл һайн хэдэн миллиард тонно шулуу нүүрһэнэй хаданууд бии ха.

Энээн худар комсомолшууд эдэбхитэд ерэнхэй. Междуреченск город бодхоо. Энэнь ямар гоё гээшэб! Мантан томо шахтануудые барьяа. Сүүдхэ бүри шахта бүхэниинь 8 мянган тонно шулуу нүүрһэ ашажа эльгээнэ!

Иимээр баригдажа байһан городууд, заводууд, шахтанууд, руднигууд энээн руу олон. Эдэ бүгэдэнь бултадаа мантан томо гигантнууд болоно. Эдээнэй гаргаһан продукци миллион тоннээр хэмжэгдэдэг. Хэрбээ эндэ бүтээгдэдэг машина тухай хэлэхэ болоо һаа, баһал мантан томо хэмжүүртэй.

Хэрбээ хүнүүд тухай хэлэхэ болоо һаа, баатарнууд гэжэ нэрлэхэһээ ондоо үгэ байхагүй.

Михаил Привалов 15-тай хүбүүн хүдөө нютагһаа Новокузнецк ерэһэн намтартай. Кузнецк комбинат барилсаа. Һүүлээрнь булад хайлуулагшаар хүдэлөө. Мүнөө Михаил Моисеевич Привалов оньһон шэдитэй булад хайлуулагша гэжэ дэлхэй дээрэ суутай болонхой. Гүрэнэй шангай лауреат нэрэ зэргэтэй энэ хүн СССР-эй Верховно Совөдэй Президиумэй гэшүүн байһан, мүнөө КПСС-эй ЦК-гай гэшүүндэ кандидат юм. Энэ хада уулатай Шори орон нилээдгүй олон иимэ хүнүүдые дэбжүүлэн гаргаа. Иимэ солотой шахтернуудшье, барилгашадшье олон. Михаил Хрущевой бетонщигуудай, Александр Онанасенко гэгшын хабсарагшадай, Андрей Сарадский гэгшын слесарьнүүдэй бригаданууд тухай алдар соло холуур таранхай. Иимэ бригаданууд эндэ барагдашагүй олон.

Хада уулатай, мянга зуун жэлэй ой тайгатай, түргэн урасхаалтай гол горхонуудтай, аалин намдуу нуурнуудтай энэ хизаар гайхамшагта зохёон байгуулха ажалаараа суурхуулна. Үшөө ямар болохоб, тэрэнь мэдэгдэнэгүй. Партиин зохёоһон түсэбүүдые бэелүүлхын түлөө хэдэн зуу мянган залуушуул энээн руу ерэхэ байхал.

Эдэнэр лэ энэ үльгэр түүхые үргэлжэлүүлэн бэшэхэ байха.

Александр СЫРОВАТКИН.
ТАСС-ай корреспондент.
Новокузнецк город.

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур
1963 оной июниин 18.

Редактора...
М. Н. ...

Манай адрес, телефону...

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Ула... ца ЛЕНИНА, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. ... —38-42, зам. редактора — 35-84, секретари... отделов: сельскохозяйственного производства и ... жизни—47-59, 35-14, промышленного производства ... ной жизни—48-89, 33-61, корректорская—35-95. Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеол... —24-74, советского строительства и быта—34-93, ... ров и писем—25-41, 38-30, информации—32-74 и ... 34-05.

гор. Улан-Удэ, типография Министерства куль... Бурятской АССР.

Н00452. Зак. ...